

# PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA NA LATA 2016-2023



## **WYJAŚNIENIE SKRÓTÓW:**

**EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

**EFS** – Europejski Fundusz Społeczny

**FS** – Fundusz Spójności

**PR** – Program Rewitalizacji

**LSR** – Lokalna Strategia Rozwoju

**KSRR** – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

**ORSG** – Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego

**RPO WK-P 2014-2020** – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

**SRG** – Strategia Rozwoju Gminy

**SRPS** – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych

## SPIS TREŚCI

---

1. Wprowadzenie i metodologia.....	4
2. Opis powiązań Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi .....	10
2.1. Dokumenty wojewódzkie i regionalne .....	10
2.2. Dokumenty wojewódzkie i regionalne .....	10
2.3. Dokumenty powiatowe i gminne .....	14
3. Uproszczona diagnoza gminy z wnioskami .....	16
4. Obszar zdegradowany gminy .....	23
5. Obszar rewitalizacji gminy .....	37
6. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji .....	41
6.1. Potencjał obszarów wyznaczonych do rewitalizacji .....	41
6.2. Sfera społeczna .....	42
6.3. Sfera gospodarcza .....	46
6.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna .....	47
6.6. Sfera techniczna .....	48
7. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	49
8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk .....	53
9. Lista planowanych inwestycji/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	56
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszu na obszarze objętym PR .....	70
11. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców w procesie rewitalizacji .....	74
12. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych .....	82
13. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	86
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany otoczenia Programu Rewitalizacji .....	90
15. Ocena oddziaływania na środowisko .....	95
Spis tabel.....	97
Spis wykresów.....	98
Spis map.....	99
Spis zdjęć .....	100

# 1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA

---

Termin rewitalizacja (z łac. *re + vita*), w dosłownym tłumaczeniu oznacza ożywienie lub przywrócenie do życia, a jej podstawowe założenia zakładają przywrócenie ładu przestrzennego, ograniczenie lub całkowite zniwelowanie problemów natury społeczno-gospodarczej, czy – jak to ma miejsce przypadku obiektu lub nawet całego obszaru objętego rewitalizacją – przekształcenie ich dotychczasowych funkcji z myślą o zupełnie nowych zadaniach i celach, którym miałyby odtąd służyć.

Podstawą do opracowania **Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023** są wytyczne, które zostały zawarte w dokumencie pt. „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” z dnia 18 stycznia 2017 roku. Program jest także zgodny z zasadami znajdującymi się w „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 roku, wydanymi na podstawie art. 5. ust. 1. pkt 11. ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku, **rewitalizacja** to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Stan kryzysowy jest spowodowany koncentracją **negatywnych zjawisk społecznych**, takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Podstawą do opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska była dokładna diagnoza obszarów problemowych występujących na obszarze gminy. **Obszar zdegradowany** to teren, na którym zdiagnozowano stan kryzysowy, czyli szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, który

może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z nich. W przypadku gminy Dąbrowa Chełmińska obszar zdegradowany ustalono w oparciu o analizę wskaźnikową poszczególnych miejscowości, wchodzących w skład gminy.

**Wykres 1.** Stan kryzysowy jako koncentracja występowania negatywnych zjawisk społecznych.



Źródło: Opracowanie własne.

Kolejnym etapem tworzenia **PR** jest wyznaczenie **obszaru rewitalizacji**. Jest to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechująca się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Obszar rewitalizacji również może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkały przez więcej niż 30% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim,

prowadzonym przez interesariuszy tego procesu, m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Podstawą przeprowadzenia prawidłowej rewitalizacji jest:

- Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy.
- Pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów. Diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe.
- Ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych.
- Właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru.
- Zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej.
- Koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji.
- Realizacja wynikającej z art. 5. ust. 1. rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Właściwie wykonany **Program rewitalizacji**, czyli wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, powinien mieć następujące cechy:

**Wykres 2.** Cechy właściwie opracowanego Programu rewitalizacji.



Źródło: Opracowanie własne.

1. **Kompleksowość** – ujęcie działań w sposób kompleksowy, w tym z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS oraz innych środków publicznych lub prywatnych tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego lub technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem. Podczas opracowywania i wdrażania Programu rewitalizacji nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na całym obszarze rewitalizacji. Program rewitalizacji złożony z wielu różnorodnych projektów warunkuje osiągnięcie kompleksowości interwencji, wspólnie oddziałując na zdiagnozowaną sytuację kryzysową. W ramach PR Gminy Dąbrowa Chełmińska zaplanowano przedsięwzięcia społeczne (projekty „miękkie”), w tym dofinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz uzupełniające je zadania inwestycyjne (projekty „twarde”).
2. **Koncentracja** – skupienie działań realizowanych w ramach Programu rewitalizacji na terenach obejmujących całość lub część zdiagnozowanego obszaru zdegradowanego i dotkniętych szczególną koncentracją zdiagnozowanych problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Z tego z kolei wynika konieczność koncentracji interwencji i potrzeba hierarchizacji potrzeb. Działania rewitalizacyjne skierowane są zatem na określony i zidentyfikowany, dzięki diagnozie, obszar rewitalizacji. Możliwa jest także realizacja projektów rewitalizacyjnych zlokalizowanych poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji, jeśli służą one realizacji celów wynikających z Programu rewitalizacji. Szczególnie dotyczy to inicjatyw społecznych polegających np. na aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania skierowane do ludności z obszaru rewitalizacji mogą być podejmowane poza obszarem rewitalizacji. Takie przypadki wymagają jednak szczególnego uzasadnienia i wskazania siły tych powiązań i efektywności oddziaływania danego projektu rewitalizacyjnego.
3. **Komplementarność** – szczególnie ważna cecha, której spełnienie jest wymogiem koniecznym dla wspierania projektów rewitalizacyjnych i obejmuje kilka różnych wymiarów:
  - **przestrzenny** – oznaczający konieczność wzięcia pod uwagę, podczas tworzenia i realizacji PR, wzajemnych powiązań pomiędzy projektami i przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi realizowanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i znajdującymi się poza nim, ale oddziałującymi na obszar rewitalizacji. Ma to spowodować, by PR efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar, poszczególne projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniały przestrzennie, oraz by zachodził między nimi efekt synergii. Bardzo ważne jest także to, aby prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary lub nie prowadziły do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna

i wykluczenie. Komplementarność przestrzenna skutkuje ciągłą analizą następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy i jej otoczenia dla zapewnienia skuteczności PR.

- **problemowy** – oznaczający konieczność realizacji projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że PR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym). Zapewnienie komplementarności problemowej ma przeciwdziałać fragmentacji działań, koncentrując uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru. Skuteczna komplementarność problemowa oznacza konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.
  - **proceduralno-instytucjonalny** – oznaczający konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania Programem Rewitalizacji, który zapewni efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania Programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania.
  - **międzyokresowy** – polegający na zachowaniu ciągłości programowej (kontynuacja lub rozwijanie wsparcia z polityki spójności 2007-2013) mającej w procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie. Z tego względu możliwe jest uzupełnianie przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013 (np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym), realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020.
  - **źródła finansowania** – w kontekście polityki spójności 2014-2020 oznaczający, że projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wynikające z Programu rewitalizacji powinny być realizowane przy pomocy wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Dla uzyskania korzystnych efektów na obszarach rewitalizacji, konieczna jest silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR. Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania.
4. **Partnerstwo i partycypacja** – Program rewitalizacji wypracowywany jest przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem Programu, bądź jego aktualizacją, jak również jego wdrażanie, oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Partycypacja społeczna jest fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji (diagnozowania, programowania,



wdrażania, monitorowania). Powinna być ona ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy partycypacji, a więc nieograniczające się jedynie do informacji, czy konsultacji działań władz lokalnych, ale uwzględniające także zaawansowane metody, takie jak współdecydowanie, czy kontrola obywatelska oraz powinna umożliwić merytoryczną debatę i praktyczną realizację idei społecznego uczestnictwa w procesie rozwoju lokalnego, a także budowanie zaufania pomiędzy władzą publiczną a partnerami społeczno-gospodarczymi na danym obszarze.

Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 został opracowany zgodnie z powyższą metodologią ze szczególnym uwzględnieniem zachowania zasad koncentracji, kompleksowości, komplementarności oraz dojrzałych form partycypacji społecznej. Jest to gwarantem, że PR będzie odpowiadać na problemy oraz potrzeby zdiagnozowane na obszarze zdegradowanym, a przede wszystkim obszarze rewitalizacji, który będzie bezpośrednim miejscem działań rewitalizacyjnych.

## 2. OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

---

- I.
- II. Dokumenty szczebla powiatowego i gminnego.

### 2.1. DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE I REGIONALNE

---

**Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa na lata 2016-2023**, jako dokument strategiczny, będący jednocześnie jednym z narzędzi pomocniczych niezbędnych dla poprawnego realizowania gminnej strategii rozwoju, wymaga zachowania spójności z wizją całej gminy. Konieczne jest zatem wykazanie powiązań Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska z pozostałymi dokumentami natury strategicznej oraz planistycznej, które obowiązują na terenie gminy. Biorąc pod uwagę powyższe założenia, obligatoryjne jest przeprowadzenie weryfikacji głównych celów i działań Programu Rewitalizacji

z dokumentami na różnych szczeblach administracji:

- III. Dokumenty szczebla wojewódzkiego i regionalnego.
- IV. Dokumenty szczebla powiatowego i gminnego.

### 2.2. DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE I REGIONALNE

---

**Tabela 1.** Spójność Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na 2016-2023 z założeniami dokumentów wojewódzkich i regionalnych.

Nazwa dokumentu	Opis i odniesienie do celów
-----------------	-----------------------------

<p style="text-align: center;"><b>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 (SPSWK-P 2020)</b></p>	<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest integralną częścią Strategii Rozwoju Województw i stanowi jej narzędzie pomocnicze, wytyczające kierunki rozwoju społecznego województwa kujawsko-pomorskiego. Strategia obejmuje w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz współpracy w organizacjami pozarządowymi. Strategia jako narzędzie pomocnicze wskazuje kierunki rozwoju społecznego w województwie kujawsko-pomorskim. Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska jest spójny ze SPSWK-P w zakresie następujących priorytetów i celów:</p> <p><b>Priorytet 1. Zwiększenie obszarów włączenia społecznego</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– Cel szczegółowy 1.1. Wsparcie działalności społeczno-zawodowej mieszkańców regionu.</li> <li>– Cel szczegółowy 1.2. Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.</li> <li>– Cel szczegółowy 1.3. Rozwój działań skierowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób szczególnego ryzyka, w tym niepełnosprawnych i bezdomnych.</li> </ul> <p><b>Priorytet 3. Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców regionu</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– Cel szczegółowy 3.1. Rozwój działań mających na celu kształtowanie i promowanie odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych.</li> <li>– Cel szczegółowy 3.2. Wzmacnianie i rozwój partycypacji społecznej.</li> </ul>
<p style="text-align: center;"><b>Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</b></p>	<p>Osią przewodnią Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ jest wyprowadzenie województwa ze strukturalnych ograniczeń rozwoju, uniemożliwiających rozwiązanie najważniejszego problemu rozwoju województwa, jakim jest wysoki poziom bezrobocia oraz hamujących realizację celów związanych przede wszystkim z rozwojem nowoczesnego sektora rolno-spożywczego i powszechną innowacyjnością. Strategia ukierunkowana jest na stworzenie stabilnych podstaw dla trwałego, harmonijnego rozwoju, dużo bardziej niż obecnie odpornego na wahania koniunkturalne gospodarki, opierającego się na znacznie większej niż dotąd aktywności gospodarczej mieszkańców, a przede wszystkim na wykształceniu pożądanych postaw społecznych – poszanowaniu roli wykształcenia, zaradności na rynku pracy, zaangażowania społecznego, innowacyjności, zdolności do adaptacji do nowych warunków, otwartości, dbałości o własne zdrowie.</p> <p>Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska wpisuje się w następujące priorytety strategii:</p> <p><b>Priorytet 2. Modernizacja przestrzeni wsi i miast.</b></p> <p><b>Priorytet 4. Nowoczesne społeczeństwo.</b></p> <p>Cel strategiczny: Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi. Kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– wzmacnianie relacji i więzi społecznych,</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- promocja aktywności społecznej, samorozwoju i idei kształcenia przez całe życie,</li> <li>- kształtowanie więzi międzypokoleniowej jako podstawy solidarności wszystkich pokoleń,</li> <li>- rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym,</li> <li>- dostosowanie funkcjonowania usług publicznych oraz przestrzeni publicznych do potrzeb wszystkich pokoleń,</li> <li>- rewitalizacja miast, wsi i obszarów zdegradowanych.</li> </ul>
<p><b>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (PZPWK-P)</b></p>	<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego został przyjęty decyzją Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego na mocy uchwały nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 roku. Spełnia on rolę ogniwa pomiędzy planowaniem krajowym a planowaniem miejscowym, co decyduje o jego negocjacyjnej funkcji pomiędzy różnicami interesów lub konfliktami, które mogą się pojawić na poziomie rozwiązań ogólnokrajowych a rozwiązań lokalnych.</p> <p>Plan Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 wskazuje pełną zgodność z PZPWK-P w zakresie <b>Celu głównego</b>: Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców.</p>
<p><b>Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020</b></p>	<p>Dokument, oprócz głównych założeń polityki terytorialnej, odnosi się również do polityki rewitalizacji, która zakłada mobilizowanie różnorodnych podmiotów miejskich do podejmowania działań z jednej strony osłabiających, eliminujących przyczyny regresu i degradacji, z drugiej – działań uruchamiających procesy odnowy, znaczącej poprawy w sferze gospodarczej i społecznej, a także stanu infrastruktury technicznej i społecznej, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy wizerunku miasta, jego atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. Program Rewitalizacji wpisuje się politykę rewitalizacji miast i miasteczek.</p>
<p><b>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</b></p>	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (RPO WK-P na lata 2014-2020), zatwierdzony przez Komisję Europejską 17 grudnia 2014 r., został przygotowany w oparciu o regulacje zawarte w tzw. „pakiecie legislacyjnym” dla Polityki Spójności na lata 2014-2020.</p> <p>Program Rewitalizacji jest spójny z następującymi osiami priorytetowymi oraz założonymi dla nich celami strategicznymi:</p> <p><b>Oś priorytetowa 7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Cel szczegółowy 1. Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</li> </ul> <p><b>Oś priorytetowa 9. Solidarne społeczeństwo</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Cel szczegółowy 1. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia.</li> <li>- Cel szczegółowy 3. Zwiększenie dostępności usług społecznych, a w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia</li> </ul>

	<p>rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p> <p><b>Oś priorytetowa 11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Cel szczegółowy 1. Wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</li> </ul>
<p><b>Lokalna Strategia Rozwoju „Zakola Dolnej Wisły” na lata 2016-2023</b></p>	<p>Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły” to trójsektorowe partnerstwo funkcjonujące w formie stowarzyszenia specjalnego posiadającego osobowość prawną, powołane do życia w dniu 16.02.2006 roku w Watorowie k. Kijewa Królewskiego. Celem działania LGD jest realizacja lokalnej strategii rozwoju. Obszar LGD „Zakole Dolnej Wisły” obejmuje 4 gminy wiejskie terytorialnie przynależące do województwa kujawsko-pomorskiego: Kijewo Królewskie, Unisław, Dąbrowę Chełmińską oraz Zławieś Wielką. Gminy te opracowały dokument pn. „Lokalna Strategia Rozwoju „Zakola Dolnej Wisły” na lata 2016-2023”. W ramach realizacji LSR, LGD „Zakole Dolnej Wisły” zintensyfikuje działania prowadzące do poprawy wielowymiarowej jakości życia mieszkańców na obszarze. Działania te będą odzwierciedleniem potrzeb mieszkańców wyrażonych w konsultacjach społecznych i opisanych w diagnozie – poprawa zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna społeczności wiejskich.</p> <p>Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele LSR:</p> <p><b>Cel ogólny nr 3. Wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r.</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Cel szczegółowy 3.2. Wzrost aktywności społeczno-gospodarczej oraz społeczno-zawodowej środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na obszarze LGD „Zakole Dolnej Wisły” do 2023 r.</li> </ul> <p><b>W wyniku zaplanowanych w PR działań realizowane będą następujące wskaźniki z LSR:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu prac programu;</li> <li>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie;</li> <li>- Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej.</li> </ul>
<p><b>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego</b></p>	<p>W dniu 8 kwietnia 2014 r. podpisane zostało Porozumienie, którego celem było utworzenie Związku ZIT. Zgodnie z tym dokumentem członkami Związku ZIT w województwie kujawsko-pomorskim są: Bydgoszcz i Toruń, wszystkie gminy z powiatów bydgoskiego ( w tym gmina Dąbrowa Chełmińska) i toruńskiego oraz z sąsiednich powiatów – gminy: Łabiszyn, Nakło n. Notecią, Szubin i Kowalewo Pomorskie, a także powiaty bydgoski i toruński. Łącznie jest to 25 JST z terenu wskazanego jako Bydgosko-Toruński Obszar Funkcjonalny. Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele Strategii ZIT BTOF:</p> <p><b>Cel strategiczny 3. Rozwój społeczno-gospodarczy:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Działanie 3.2 Przeciwdziałanie wykluczeniom społecznym.</li> </ul> <p><b>W wyniku zaplanowanych w PR działań realizowane będą następujące wskaźniki ze Strategii ZIT BTOF:</b></p>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie;</li> <li>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu;</li> <li>- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu.</li> </ul>
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów źródłowych

## 2.3. DOKUMENTY POWIATOWE I GMINNE

---

### 1. Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023.

Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023 została przyjęta decyzją Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska na mocy uchwały nr XXXIII.295.2013 z dnia 12 grudnia 2013 r. Sytuacja gminy Dąbrowa Chełmińska oceniona w Strategii wskazuje na potrzebę wdrożenia Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska. Dokument ten wskazuje główne cele strategiczne, które stawia sobie gmina na lata 2014-2023. Poniżej wskazane zostały cele, które są zgodne z Programem Rewitalizacji Gminy:

Cel strategiczny 1. Rozwój infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi społeczno-gospodarczemu gminy.

Cel strategiczny 5. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi edukacji i zaspokojeniu potrzeb kulturalnych i sportowych mieszkańców gminy.

Powyższe cele są spójne z Programem Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023, ponieważ zmierzają bezpośrednio do realizacji podstawowych założeń programu, tj. wzrostu aktywności społecznej oraz rozwoju dzieci i młodzieży.

### 2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2008-2017.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2008-2017 została przyjęta decyzją Rady Gminy Dąbrowa Chełmińska na mocy uchwały nr XXI/173/08 z dnia 29 grudnia 2008 r. Rada Gminy Dąbrowa Chełmińska we wskazanej Strategii określiła główne cele

strategiczne, które zakłada zrealizować do 2017 r. Poniżej wskazany został cel, do którego realizacji nawiązuje program rewitalizacji:

Cel strategiczny: Wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

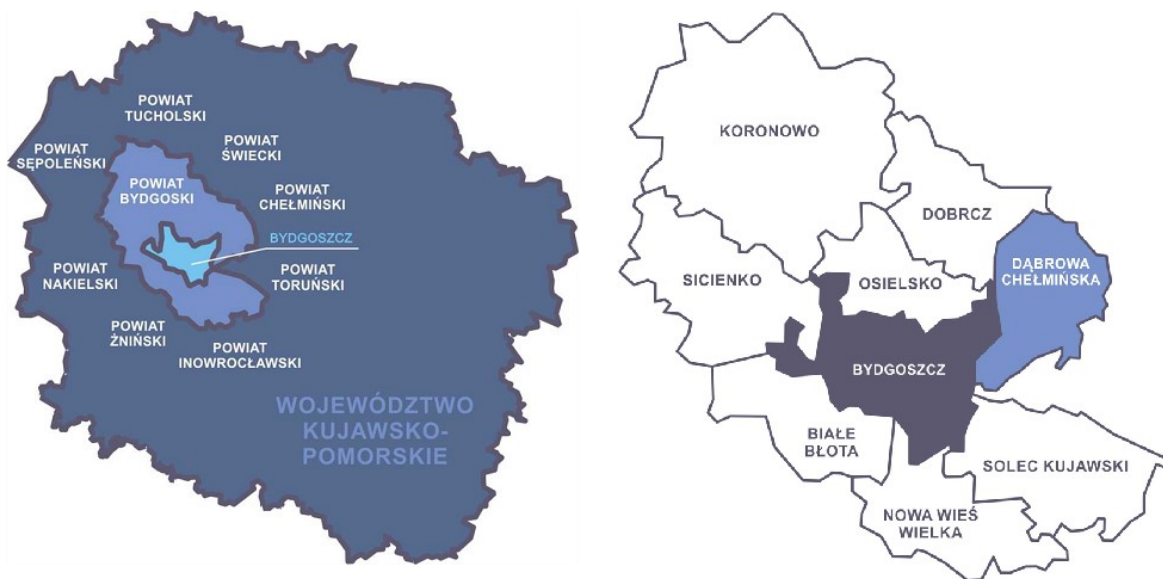
Zakładając, że wskazana Strategia będzie oddziaływać bezpośrednio na realizację podstawowych założeń Programu Rewitalizacji, tj. zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, należy uznać, że Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 oraz Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Dąbrowa Chełmińska są spójne.

### 3. UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY Z WNIOSKAMI

#### Położenie, środowisko naturalne oraz potencjał turystyczny

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest gminą wiejską o powierzchni 124,62 km<sup>2</sup>, położoną w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Jako jedyna gmina powiatu bydgoskiego znajduje się na prawym brzegu Wisły. Gmina sąsiaduje z następującymi jednostkami terytorialnymi województwa kujawsko-pomorskiego: gminą Bydgoszcz, gminą Dobrcz, gminą Unisław oraz gminą Zławieś Wielka. W skład Dąbrowy Chełmińskiej wchodzi 15 sołectw: Bolumin, Borki, Czarże, Czemplewo, Dąbrowa Chełmińska, Gzin, Janowo, Mozgowina, Nowy Dwór, Ostromecko, Otowice, Rafa, Reptowo, Strzyżawa oraz Wałdowo Królewskie. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 80, a także droga wojewódzka nr 551, zapewniające połączenie komunikacyjne z miastem Bydgoszcz.

**Mapa 1.** Położenie gminy Dąbrowa Chełmińska na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu bydgoskiego.



Źródło: [edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl](http://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl)

Gmina Dąbrowa Chełmińska jest gminą rolniczą. Użytki rolne zajmują około 42% jej powierzchni, lasy 48%, a pozostałe grunty – około 10% obszaru gminy. Geograficznie gmina położona jest w trzech mezoregionach: część centralna na Pojezierzu Chełmińskim, południowa w Kotlinie Toruńskiej, a północno-zachodnia w Dolinie Fordońskiej. Zachodnią granicę gminy w całej długości stanowi rzeka Wisła. Gmina posiada dużą różnorodność szaty roślinnej i fauny. W roku 1995 prawie połowę obszaru



Dąbrowy Chełmińskiej (tj. 45,5 % ogólnej powierzchni gminy) włączono do Parku Krajobrazowego Doliny Dolnej Wisły, obecnie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Na terenie gminy wyróżniono 36 pomników przyrody, na które składają się głównie pojedyncze okazy drzew lub ich zespoły. Duże zróżnicowanie pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym czyni gminę Dąbrowa Chełmińska jedną z ciekawszych gmin województwa. Zalesione trasy Wisły i wplecione w nie oczka wodne tworzą niezapomniany krajobraz i dają ogromne możliwości rekreacji, podobnie jak liczne szlaki turystyczne i nowopowstała ścieżka rowerowa.

Poza walorami krajobrazowymi, niewątpliwym potencjał w zakresie rozwoju turystyki stanowią zabytki zlokalizowane na terenie gminy. Na szczególną uwagę zasługują: kościoły w Czarzu, Ostromecku, Boluminku oraz Dąbrowie Chełmińskiej, parterowy marmurowy dworek w Czemlewie, budynek folwarczny w Nowym Dworze, dom holenderski w Wielkiej Kępie, a także Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku. Zadaniem gminy jest trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie, jak również zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla ich wartości. Realizując powyższe zadania dokonano inwentaryzacji zabytków (lata 2008-2009) oraz uchwałą Rady Gminy z dnia 18.12.2009 r. przyjęto program opieki nad zabytkami.

Z uwagi na położenie w pobliżu rozwijającego się Fordonu, dzielnicy Bydgoszczy, oraz posiadanie chronionych terenów krajobrazu nadwiślańskiego i wydzielonych terenów pod inwestycje, gmina stanowi atrakcyjne miejsce nie tylko dla turystyki i wypoczynku, ale również do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

### **Sfera techniczna i przestrzenno – funkcjonalna**

Jednym z głównych problemów jaki dotyczy gminy Dąbrowa Chełmińska ze sfery technicznej oraz przestrzenno – funkcjonalnej jest zły stan techniczny części budynków użyteczności publicznej, w tym świetlic wiejskich, co ma negatywny wpływ na ich działalność, a tym samym na integrację środowiska lokalnego, prowadzenie działalności w zakresie szkoleń dot. np. działalności gospodarczej, edukacji i animacji kulturalnej, rozpoznawania, rozbudzania i zaspokajania potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych i sportowych. Wszystkie te braki mają wpływ na niedostateczne wykorzystanie potencjału miejscowości oraz nawarstwianie się oraz utrwalanie problemów społecznych, szczególnie wśród grup defaworyzowanych.

### **Dane demograficzne, rynek pracy i poziom edukacji**

W Programie Rewitalizacji w szczególności, priorytetowy, sposób traktowane jest niwelowanie bądź zmniejszanie problemów skumulowanych w sferze społecznej. Stąd też diagnozę sfery społecznej rozpoczęto od dokładnego przeanalizowania danych dotyczących liczby ludności, z uwzględnieniem

wieku ekonomicznego oraz płci, jak również danych dotyczących migracji i przyrostu naturalnego, opierając się na danych własnych gminy oraz danych GUS.

Na koniec 2015 r. gminę Dąbrowa Chełmińska zamieszkiwały łącznie 8 073 osoby. Najludniejszymi miejscowościami gminy były: Dąbrowa Chełmińska zamieszkiwana przez 2 158 osób (26,73%), Czarże z 1 036 mieszkańcami (12,83%) oraz Ostromecko (968 osób – 11,99% ogółu mieszkańców).

**Tabela 2.** Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Dąbrowa Chełmińska.

L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców (stan na 31.12.2015 r.)	Udział w liczbie mieszkańców gminy (%)
1.	Bolumin	264	3,27
2.	Boluminek	168	2,08
3.	Borki	55	0,68
4.	Czarże	1 036	12,83
5.	Czemlewo	300	3,72
6.	Dąbrowa Chełmińska	2 158	26,73
7.	Dębowiec	176	2,18
8.	Gzin	614	7,61
9.	Gzin Dolny	84	1,04
10.	Janowo	308	3,82
11.	Mała Kępa	42	0,52
12.	Mozgowina	68	0,84
13.	Nowy Dwór	447	5,54
14.	Ostromecko	968	11,99
15.	Otowice	185	2,29
16.	Pień	54	0,67
17.	Rafa	124	1,54
18.	Reptowo	116	1,44
19.	Słończ	91	1,13
20.	Strzyżawa	251	3,11
21.	Wałdowo Królewskie	551	6,83
22.	Wielka Kępa	13	0,16
<b>RAZEM</b>		<b>8 073</b>	<b>100,00</b>

Źródło: Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej.

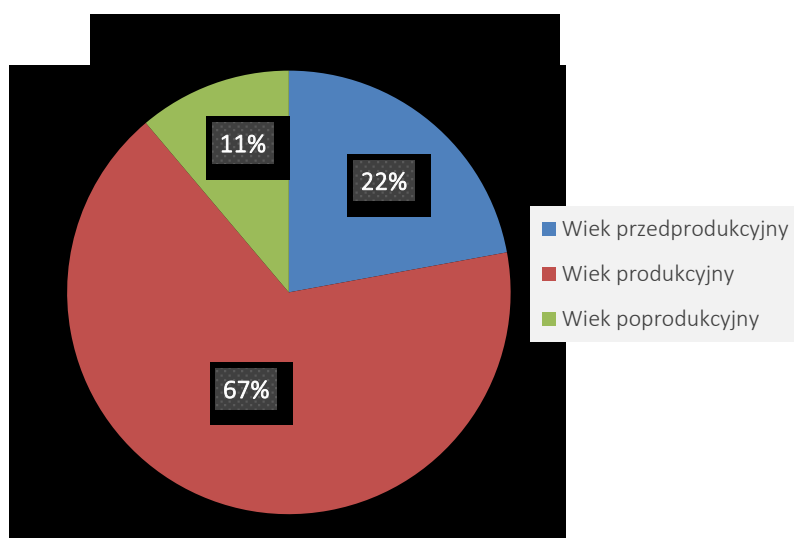
W ciągu ostatnich lat na terenie gminy obserwuje się wyraźną tendencję wzrostową liczby mieszkańców – w latach 2002-2016 zwiększyła się ona o 19,5%. W roku 2015 zanotowano dodatni przyrost naturalny wynoszący 12. Jest to jednak niższy wynik niż w poprzednich latach, bo w 2014 r. przyrost naturalny w gminie Dąbrowa Chełmińska wyniósł 21, w 2013 r. 19, natomiast rok wcześniej aż 34 ). Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów, wyniósł 1,25 i był znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. W ruchu wewnętrznym zarejestrowano wówczas 117 zameldowań oraz 64 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wyniosło

dla gminy 53. Saldo migracji zagranicznych wyniosło natomiast 0. Jest to pozytywny trend, zapewniający gminie potencjał rozwojowy, stawia jednak przed władzami lokalnymi konieczność realizacji intensywnych działań w zakresie zapewnienia mieszkańcom odpowiedniego poziomu usług publicznych, w tym zwłaszcza dostępu do opieki medycznej, usług edukacyjnych oraz usług kulturalnych i społecznych.

Struktura ekonomiczna ludności na koniec 2015 r. według danych gminy przedstawiała się następująco:

- grupa ludności w wieku przedprodukcyjnym (poniżej 18 roku życia) liczyła 1 785 osób, co stanowiło 22,11% ogólnej liczby mieszkańców,
- grupa ludności w wieku produkcyjnym (od 18 do 64 roku życia) liczyła 5 387 osób, co stanowiło 66,73% ogólnej liczby mieszkańców;
- grupa ludności w wieku poprodukcyjnym (powyżej 64 roku życia) liczyła 901 osób, co stanowiło 11,16% ogólnej liczby mieszkańców.

**Wykres 3.** Liczba mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska w poszczególnych grupach wiekowych.



Źródło: Opracowanie własne.

Na koniec 2015 roku w gminie Dąbrowa Chełmińska 45,4% wszystkich osób pracujących stanowiły kobiety, a 54,6% mężczyźni. Stopa bezrobocia w 2015 r. wynosiła 4,9%. Niepokojącym zjawiskiem jest wysoka szacunkowa stopa bezrobocia wśród kobiet, która wynosi 5,54% i jest wyższa od stopy bezrobocia wśród mężczyzn o 1,45 %. Analizie poddano również wskaźniki dotyczące rozwoju podmiotów gospodarczych. Zgodnie z danymi pozyskanymi ze stron Głównego Urzędu Statystycznego wartość wskaźnika jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w latach

2010-2015 odnotował znaczący spadek. W roku 2010 wartość omawiane wskaźnika wynosiła 114, natomiast w roku 2015 zaledwie 81. Tym samym spadek wartości wskaźnika wyniósł prawie 29%.

Na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska funkcjonują trzy Zespoły Szkół: w Dąbrowie Chełmińskiej, w Ostromecku oraz w Czarżu. 2 255 mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 1 072 kobiet oraz 1 183 mężczyzn). Na obraz poziomu edukacji i wykształcenia mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska składa się analiza danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku dot. wyników edukacyjnych dzieci i młodzieży, w postaci sprawdzianów szóstoklasisty i egzaminów gimnazjalnych. Wyniki pierwszego z testów wskazują na niską jakość nauczania w gminie. Ma to podłoże przede wszystkim w słabym dostępie do dobrej jakości infrastruktury edukacyjnej.

#### Sfera kulturalna i społeczna

Z dniem 1 stycznia 2012 r. uchwałą nr XI/71/12 z dnia 13 października 2011 roku Rada Gminy powołała Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej. Działalność GOKiS realizowana jest w kilku świetlicach wiejskich w miejscowościach: Czarże, Gzin, Ostromecko, Wałdowo Królewskie, Bolumin, Czemplewo, Rafa i Dąbrowa Chełmińska. Celem statutowym jest prowadzenie wielokierunkowej działalności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Na terenie Dąbrowy Chełmińskiej funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczno-Szkolna, będąca od grudnia 2005 r. samorządową instytucją kultury, posiadająca osobowość prawną. W skład gminnej sieci bibliotecznej wchodzi filie w Ostromecku oraz w Czarżu. Władze samorządowe, mimo powszechnie występujących ograniczeń finansowych, zachowały pełną sieć placówek, jednak ze względów ekonomicznych w dwóch największych miejscowościach gminy dokonano połączenia bibliotek publicznych ze szkolnymi.

Analizując kwoty wydatków budżetowych gminy Dąbrowa Chełmińska w dziale klasyfikacji budżetowej 852 można zaobserwować stały wzrost środków przeznaczanych na pomoc społeczną. Są to głównie wypłaty świadczeń pieniężnych takich jak: zasiłek stały, zasiłek okresowy czy zasiłek celowy. W roku 2015 na pomoc społeczną przeznaczono środki w kwocie ok 4 mln zł, co stanowi ponad 13,3 % budżetu gminy. Ponad 8% mieszkańców gminy zostało objętych opieką GOPS. Wartości wymienionych wskaźników są stosunkowo wysokie, w dłuższej perspektywie jest to niekorzystna sytuacja, a brak działań związanych z pomocą pozafinansową mieszkańcom może przyczynić się do wykluczenia społecznego wynikającego z braku konieczności podejmowania aktywności zawodowej.

Z wyników ankiet przedstawionych w Strategii Rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2014-2023 wynika, że mieszkańcy oceniają ofertę kulturalną gminy na poziomie średnim. Część z nich uważa, że ilość propozycji kulturalnych w gminie jest niewystarczająca. Gmina powinna prowadzić działania na rzecz wzmocnienia jakości i dostępności kultury, skierowanej przede wszystkim do młodzieży i osób starszych. Największym problemem społecznym według respondentów jest bezrobocie. Ankietowani oczekują zwiększenia liczby miejsc pracy. Lokalny rynek pracy, rozumiany jako możliwość znalezienia

zatrudnienia na terenie gminy, ankietowani ocenili jako słaby. Pozostałe problemy, a także potencjał gminy, przedstawiono za pomocą **analizy SWOT**, zamieszczonej poniżej w postaci tabelarycznej.

**Tabela 3.** Analiza SWOT dla gminy Dąbrowa Chełmińska.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> <li>- atrakcyjność krajobrazowa: walory przyrodnicze, klimatyczne i turystyczne</li> <li>- bliskość Bydgoszczy</li> <li>- bogate zasoby wód mineralnych i lasów</li> <li>- budownictwo jednorodzinne</li> <li>- dobra kultura rolna</li> <li>- dobra polityka przestrzenna</li> <li>- dobry stan dróg</li> <li>- korzystne położenie</li> <li>- odbywające się cyklicznie imprezy na terenie gminy, wieloletnie tradycje</li> <li>- otwartość i przychyłność władz samorządowych</li> <li>- potencjał ludzki</li> <li>- promocja gminy przez stowarzyszenia (m.in. LGD)</li> <li>- wysoki stopień zwodociągowania</li> <li>- wytyczone szlaki turystyczne</li> <li>- zespół pałacowo-parkowy w Ostromecku</li> <li>- zróżnicowane i niezdegradowane środowisko przyrodnicze</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- bariery architektoniczne utrudniające życie osobom z niepełnosprawnościami</li> <li>- bezpieczeństwo publiczne</li> <li>- komunikacja publiczna</li> <li>- mała liczba przedsiębiorstw, które byłby źródłem zatrudnienia dla mieszkańców</li> <li>- mały zasób mieszkań socjalnych</li> <li>- niedostateczne oznakowanie szlaków turystycznych</li> <li>- niewystarczająco rozwinięta sieć usług gastronomicznych i agroturystycznych</li> <li>- przepełnione szkoły i przedszkola</li> <li>- słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych</li> </ul>
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> <li>- napływ inwestorów</li> <li>- napływ ludności (sypialnia Bydgoszczy)</li> <li>- promocja i rozwój agroturystyki, wykorzystanie potencjału Zespołu Pałacowo-Parkowego w Ostromecku</li> <li>- rozwój rolnictwa ekologicznego</li> <li>- rozwój szkolnictwa</li> <li>- rozwój turystyki, turystyka weekendowa Torunia i Bydgoszczy</li> <li>- środki pomocowe (krajowe i zagraniczne)</li> <li>- utworzenie aglomeracji bydgosko-toruńskiej</li> <li>- współpraca z gminami</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- awaria mostu (odcięcie od Bydgoszczy)</li> <li>- degradacja środowiska naturalnego, także ze względu na produkcję przemysłową</li> <li>- niestabilne prawo</li> <li>- ograniczenia wynikające z uregulowań dotyczących obszarów chronionych</li> <li>- wzrost przestępczości i patologii społecznych</li> <li>- zmniejszenie subwencji oświatowych</li> <li>- zmniejszenie wysokości środków zewnętrznych</li> <li>- zubożenie społeczeństwa z powodu likwidacji zakładów pracy, brak miejsc pracy</li> <li>- zwiększanie liczby zadań własnych gminy bez dodatkowego wsparcia finansowego</li> </ul>

Źródło: Opracowanie własne.

### **Wnioski z przeprowadzonej diagnozy:**

Wśród zdiagnozowanych problemów na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska występują przede wszystkim problemy społeczne (S), ale również gospodarcze (G), przestrzenno-funkcjonalne (PF) oraz techniczne (T) np.

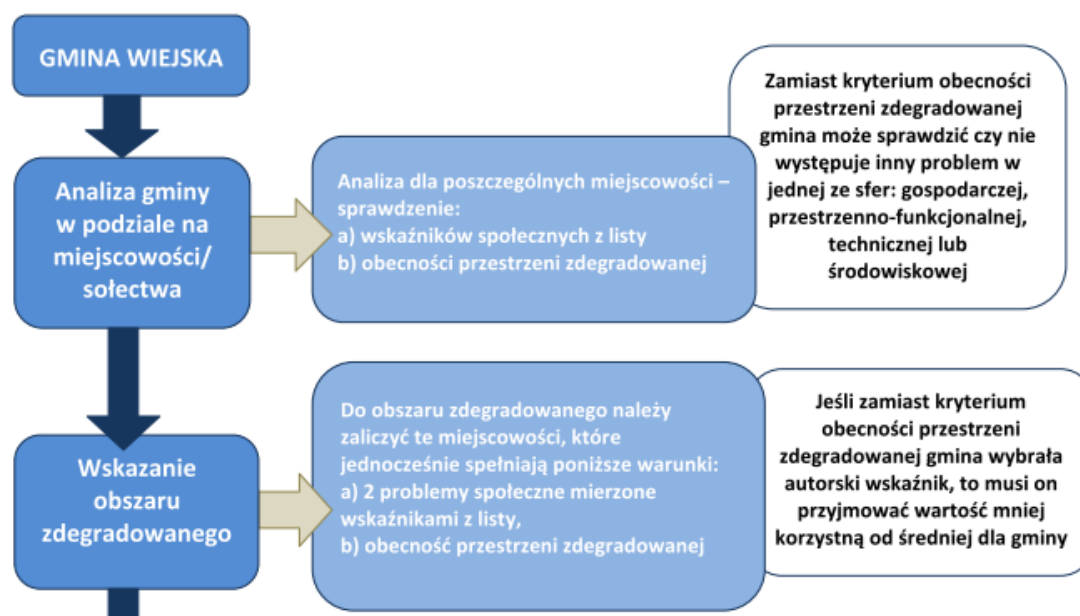
- zmniejszający się rokrocznie przyrost naturalny (S),
- niski poziom kształcenia w placówkach oświatowych na terenie gminy (S),
- bezrobocie, szczególnie znaczne wśród kobiet (S),
- duży udział w ludności osób w wieku poprodukcyjnym – „starzenie się społeczeństwa” (S),

- wysokie uzależnianie od świadczeń z pomocy społecznej (S),
- niski rozwój przedsiębiorczości, a przez to brak nowych miejsc pracy (G),
- zły stan techniczny części budynków użyteczności publicznej, w tym świetlic wiejskich (T, PF).

## 4. OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego gminy Dąbrowa Chełmińska zgodna jest z wytycznymi określonymi dla obszarów gmin wiejskich w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Uproszczony schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego, pochodzący z powyższego dokumentu, przedstawiono na poniższym rysunku:

Wykres 4. Uproszczony sposób wyznaczania obszaru zdegradowanego.



Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z wytycznymi za **obszar zdegradowany** uznaje się teren, na którym spełnione zostają jednocześnie poniższe kryteria:

1. Na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej dwa problemy społeczne mierzone wskaźnikami, plus sytuację kryzysową w jednej z wymienionych stref spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich w załączniku nr 3 do „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-

Pomorskiego na lata 2014-2020". Jednocześnie wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.

2. Na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane lub gmina może zaproponować inne kryterium (negatywnego zjawiska) reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną lub techniczną).

Wybór obszaru zdegradowanego w gminie Dąbrowa Chełmińska został przeprowadzony zgodnie z przedstawionym poniżej algorytmem delimitacji:

- teren gminy Dąbrowa Chełmińska podzielono na obszary według miejscowości: Bolumin, Boluminek, Borki, Czarże, Czemlewo, Dąbrowa Chełmińska, Dębowiec, Gzin, Gzin Dolny, Janowo, Mała Kępa, Mozgowina, Nowy Dwór, Ostromecko, Otowice, Pień, Rafa, Reptowo, Słończ, Strzyżawa, Wałdowo Królewskie, Wielka Kępa;
- każdy z wyselekcjonowanych obszarów został poddany dogłębnej diagnozie na podstawie indywidualnie wybranych wskaźników społecznych spośród wyznaczonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu;
- obszar Gminy podzielono na część północną oraz południową, dla każdej części dopasowano odpowiedni zestaw wskaźników. Zabieg ten wynika z bliskiego sąsiedztwa południowej części Gminy miasta Bydgoszcz ;
- tylko te jednostki, dla których minimum dwa wskaźniki społeczne oraz jeden z pozostałych stref przyjmowały wartości mniej korzystne niż średnie wartości dla gminy, zakwalifikowano jako obszar zdegradowany.

Do analizy wskaźnikowej dla poszczególnych miejscowości gminy Dąbrowa Chełmińska wykorzystano następujący zestaw mierników:

Część północna (miejscowości: Rafa, Słończ, Czarże, Dębowiec, Borki, Gzin, Gzin Dolny, Czemlewo, Janowo, Dąbrowa Chełmińska, Otowice, Pień, Reptowo):

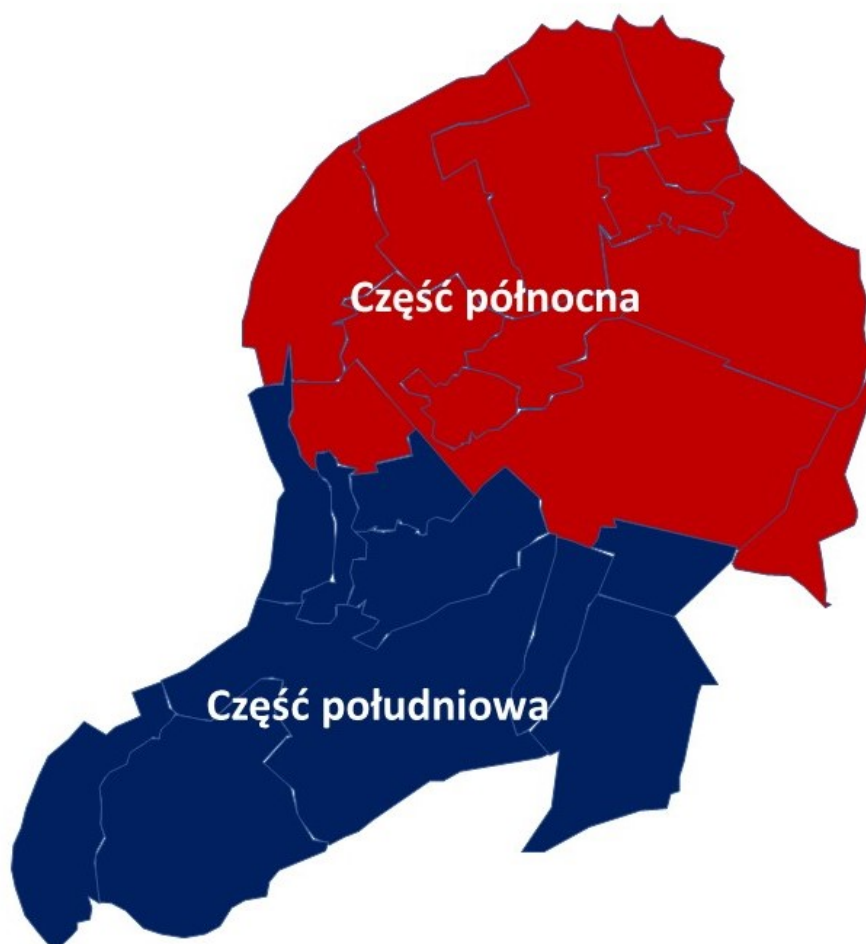
- I. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- II. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- III. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- IV. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze (wskaźnik gospodarczy);
- V. Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia.



Część południowa (miejscowości: Mała Kępa, Strzyżawa, Ostromecko, Bolumin, Boluminek, Wałdowo Królewskie, Nowy Dwór, Mozgowina, Wielka Kępa):

- I. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- II. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- III. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze (wskaźnik społeczny);
- IV. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze (wskaźnik gospodarczy);
- V. Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia.

**Mapa 2.** Podział terenu Gminy Dąbrowa Chełmińska na potrzeby wyboru wskaźników delimitacji.



Źródło: Opracowanie własne.

W połowie miejscowości wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym przyjął wartości wyższe od średniej wartości dla gminy (zarówno w części północnej jak i południowej Gminy Dąbrowa Chełmińska). Największe skumulowanie negatywnych zjawisk w tej sferze występuje w miejscowościach: Czarże, Czemplewo, Gzin Dolny, Mozgowina, Ostromecko, Otowice, Pień, Rafa, Reptowo, Słończ i Strzyżawa. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane dotyczące analizowanego wskaźnika (dane na dzień 31.12.2015).

TABELA 4. UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM WZGLĘDEM LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE

Wyszczególnienie	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
<b>Część północna</b>			
Rafa	19	86	22,09%
Słończ	18	58	31,03%
Czarże	122	697	17,50%
Dębowiec	18	111	16,22%
Borki	5	37	13,51%
Gzin	56	355	15,77%
Gzin Dolny	15	56	26,79%
Czemplewo	32	182	17,58%
Janowo	31	196	15,82%
Dąbrowa Chełmińska	198	1509	13,12%
Otowice	24	120	20,00%
Pień	9	35	25,71%
Reptowo	18	80	22,5%
<b>Część południowa</b>			
Mała Kępa	3	27	11,11%
Strzyżawa	32	155	20,65%
Ostromecko	146	640	22,81%
Bolumin	30	181	16,57%
Boluminek	16	112	14,29%
Wałdowo Królewskie	57	393	14,50%
Nowy Dwór	42	300	14,00%
Mozgowina	9	48	18,75%
Wielka Kępa	1	9	11,11%
<b>Średnia dla Gminy:</b>			<b>16,73%</b>

Źródło: Dane Urzędu Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wskaźnik udziału bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące (w części południowej), w ogóle bezrobotnych na danym obszarze, przyjął wartości powyżej średniej dla gminy w miejscowościach: Bolumin, Boluminek, Mała Kępa Mozgowina, Nowy Dwór, Wałdowo Królewskie. W celu wyliczenia wskaźnika korzystano z danych dostarczonych przez PUP w Bydgoszczy (dane na dzień 31.12.2015). Zebrane dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	Bezrobotni powyżej 24 miesięcy	Bezrobotni w ogóle	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze
<b>Część południowa</b>			
Mała Kępa	2	3	66,67%
Strzyżawa	1	9	11,11%
Ostromecko	6	30	20,00%
Bolumin	2	8	25,00%
Boluminek	3	7	42,86%
Wałdowo Królewskie	3	13	23,08%
Nowy Dwór	5	14	35,71%
Mozgowina	3	7	42,86%
Wielka Kępa	0	0	0,00%
<b>Średnia dla Gminy</b>	<b>59</b>	<b>264</b>	<b>22,35%</b>

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy.

Wysoki udział gospodarstw domowych, będących stałymi beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej, w liczbie gospodarstw domowych na danym obszarze wystąpił w miejscowościach (analizując obje części: północną oraz południową) : Borki, Czemplewo, Dębowiec, Mała Kępa, Rafa i Reptowo. Wartości opisywanego wskaźnika wyliczono na podstawie danych pozyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej (dane na dzień 31.12.2015), które przedstawiono w poniższej tabeli.

TABELA 5. UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE

Wyszczególnienie	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Liczba ludności	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Część północna			
Rafa	37	124	29,84%
Słończ	5	91	5,49%
Czarże	68	1036	6,56%
Dębowiec	27	176	15,34%
Borki	15	55	27,27%
Gzin	20	614	3,26%
Gzin Dolny	0	84	0,00%
Czemlewo	34	300	11,33%
Janowo	16	308	5,19%
Dąbrowa Chełmińska	171	2 158	7,92%
Otowice	6	185	3,24%
Pień	7	54	12,96%
Reptowo	18	116	15,52%
Część południowa			
Mała Kępa	14	42	33,33%
Strzyżawa	27	251	10,76%
Ostromecko	67	968	6,92%
Bolumin	16	264	6,06%
Boluminek	16	168	9,52%
Wałdowo Królewskie	51	551	9,26%
Nowy Dwór	59	447	13,20%
Mozgowina	0	68	0,00%
Wielka Kępa	0	13	0,00%
Średnia dla Gminy	674	8 073	8,35%

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem, tym razem tylko w części północnej Gminy, był udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym. Najmniej korzystna sytuacja pod względem analizowanej kwestii występuje na terenie miejscowości: Czemlewo, Rafa, Reptowo, Borki, Otowice oraz Pień. W celu wyliczenia wskaźnika korzystano z danych dostarczonych przez PUP w Bydgoszczy (dane na dzień 31.12.2015). Zebrane dane przedstawiono w poniższej tabeli.

TABELA 6. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE

Wyszczególnienie	Bezrobotni w ogóle	Ludność w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
<b>Część północna</b>			
Rafa	6	86	6,98%
Słończ	1	58	1,72%
Czarże	32	697	4,59%
Dębowiec	8	111	7,21%
Borki	2	37	5,41%
Gzin	16	355	4,51%
Gzin Dolny	1	56	1,79%
Czemlewo	16	182	8,79%
Janowo	7	196	3,57%
Dąbrowa Chełmińska	71	1509	4,71%
Otowice	6	120	5,00%
Pień	2	35	5,71%
Reptowo	5	80	6,25%
Średnia dla Gminy	264	5 387	4,90%

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy.

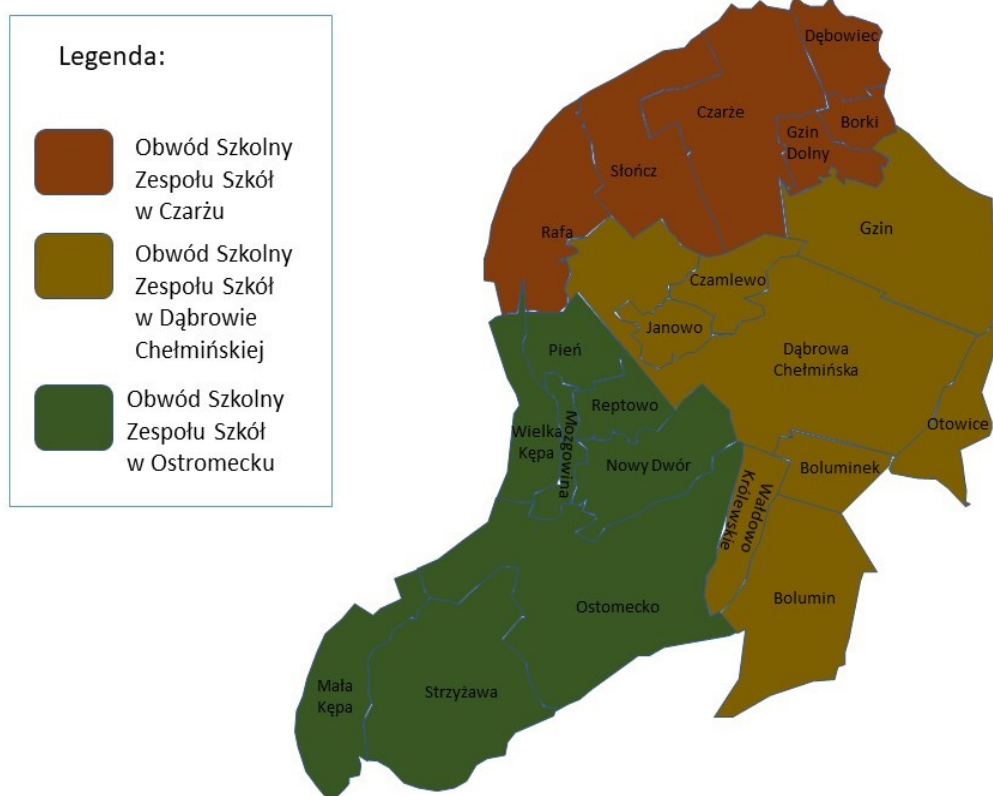
Ostatnim analizowany aspekt sytuacji kryzysowej dotyczył sfery gospodarczej: Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze. Zarówno część północna, jak i południowa zostały dokładnie przeanalizowane, względem wyżej wymienionego kryterium. Miejscowościami o nadmiernym skumulowaniu się problemu gospodarczego są: Bolumin, Boluminek, Borki, Czarże, Czemlewo, Dębowiec, Gzin Dolny, Mała Kępa, Mozgowina, Ostromecko, Otowice, Rafa, Wałdowo Królewskie. Dane wykorzystane do wyliczenia wskaźnika pozyskano z Urzędu Gminy Dąbrowa Chełmińska (dane na dzień 31.12.2015r. )

TABELA 7. LICZBA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH OSÓB FIZYCZNYCH NA 100 MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE

Wyszczególnienie	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych	Ludność w wieku produkcyjnym	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Część północna			
Rafa	2	86	2,33
Słończ	5	58	8,62
Czarże	29	697	4,16
Dębowiec	0	111	0,00
Borki	0	37	0,00
Gzin	20	355	5,63
Gzin Dolny	1	56	1,79
Czemlewo	8	182	4,40
Janowo	11	196	5,61
Dąbrowa Chełmińska	78	1509	5,17
Otowice	5	120	4,17
Pień	3	35	8,57
Reptowo	8	80	10
Część południowa			
Mała Kępa	1	27	3,70
Strzyżawa	14	155	9,03
Ostromecko	29	640	4,53
Bolumin	2	181	1,10
Boluminek	2	112	1,79
Wałdowo Królewskie	18	393	4,58
Nowy Dwór	21	300	7,00
Mozgowina	2	48	4,17
Wielka Kępa	1	9	11,11
Średnia dla Gminy	260	5 387	4,83

Źródło: Urząd Gminy Dąbrowa Chełmińska.

MAPA 3. OBWODY SZKOLNE W GMINIE DĄBROWA CHEŁMIŃSKA



Źródło: Opracowanie własne

Powyższa mapa przedstawia obwody szkolne na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska. Dzieci z obszaru Gminy Dąbrowa Chełmińska uczęszczają do trzech szkół podstawowych zlokalizowanych w Czarzu, Dąbrowie Chełmińskiej oraz Ostromecku. Wyniki osiągnięte przez uczniów wymienionych placówek zostały porównane ze średnimi dla województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2015. Zgodnie z definicją wskaźnika, jeżeli w ciągu trzech ostatnich lat wyniki ze sprawdzianu szóstoklasisty były niższe niż średnia dla województwa, dana placówka dydaktyczna zalicza się do szkół o niskim poziomie kształcenia. Można stwierdzić, że placówki w Dąbrowie Chełmińskiej oraz Czarzu kwalifikują się zgodnie z kryterium do szkół o niskim poziomie kształcenia. .

TABELA 8. ZESTAWIENIE ŚREDNICH WYNIKÓW SPRAWDZIANU SZÓSTOKLASISTÓW OSIĄGNIĘTYCH PRZEZ UCZNIÓW Z OBSZARU REWITALIZACJI GMINY DĄBROWA CHEŁMIŃSKA

Rok	Zespół Szkół w Czarżu	Zespół Szkół im. Celestyna Kamińskiego w Dąbrowie Chełmińskiej	Zespół Szkół im. Mariana Rejewskiego w Ostromecku	Średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego
2013	18,37	23,90	24,25	23,61
2014	20,89	23,67	23,11	25,02
2015	50	61	71	64

Źródło: Dane UG Dąbrowa Chełmińska

Wyniki analizy wskaźnikowej obrazującej koncentrację występowania problemów społecznych na terenie gminy zostały przedstawione w poniższej tabeli.



**Tabela 9.** Analiza wskaźnikowa występowania negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczych na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wyszczególnienie	Część północny													
	Rafa	Słończ	Czarze	Dębowiec	Borki	Gzin	Gzin Dolny	Czemlewo	Janowo	Dąbrowa Chełmińska	Otowice	Pień	Reptowo	Średnia dla Gminy
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze -	22,09%	31,03%	17,50%	16,22%	13,51%	15,77%	26,79%	17,58%	15,82%	13,12%	20,00%	25,71%	22,5	16,73%
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	29,84%	5,49%	6,56%	15,34%	27,27%	3,26%	0,00%	11,33%	5,19%	7,92%	3,24%	12,96%	15,52%	8,35%
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	6,98%	1,72%	4,59%	7,21%	5,41%	4,51%	1,79%	8,79%	3,57%	4,71%	5,00%	5,71%	6,25%	4,90%

Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	2,33	8,62	4,16	0	0	5,63	1,79	4,4	5,61	5,17	4,17	8,57	10	4,83
Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia.	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Nie	Nie	N/D
Wyszczególnienie	Część południowa													
	Mała Kępa	Strzyżawa	Ostromecko	Bolumin	Boluminek	Wałdowo Królewskie	Nowy Dwór	Mozgowina	Wielka Kępa		Średnia dla Gminy			
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	11,11%	20,65%	22,81%	16,57%	14,29%	14,50%	14,00%	18,75%	11,11%		16,73			
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	33,33%	10,76%	6,92%	6,06%	9,52%	9,26%	13,20%	0,00%	0,00%		8,35			

Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	66,67%	11,11%	20,00%	25,00%	42,86%	23,08%	35,71%	42,86%	0,00%	22,35
Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	3,70	9,03	4,53	1,10	1,79	4,58	7,00	4,17	11,11	4,83
Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia.	Nie	Nie	Nie	Tak	Tak	Tak	Nie	Nie	Nie	N/D
	Legenda:									
	Wskaźniki dla konkretnej miejscowości, charakteryzuje się wartościami mniej korzystnymi, aniżeli wartość dla całej Gminy									

Źródło: Opracowanie własne.

W efekcie przeprowadzonej analizy w skład obszaru zdegradowanego zakwalifikowano następujące miejscowości: Rafa, Czarże, Dębowiec, Borki, Gzin Dolny, Czamlewo, Otowice, Mała Kępa, Boluminek, Władowo Królewskie, Mozgowina, Bolumin. Na poniższej mapie, w sposób graficzny, zaprezentowano wyznaczony obszar zdegradowany na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.

**Mapa 4.** Obszar zdegradowany na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.

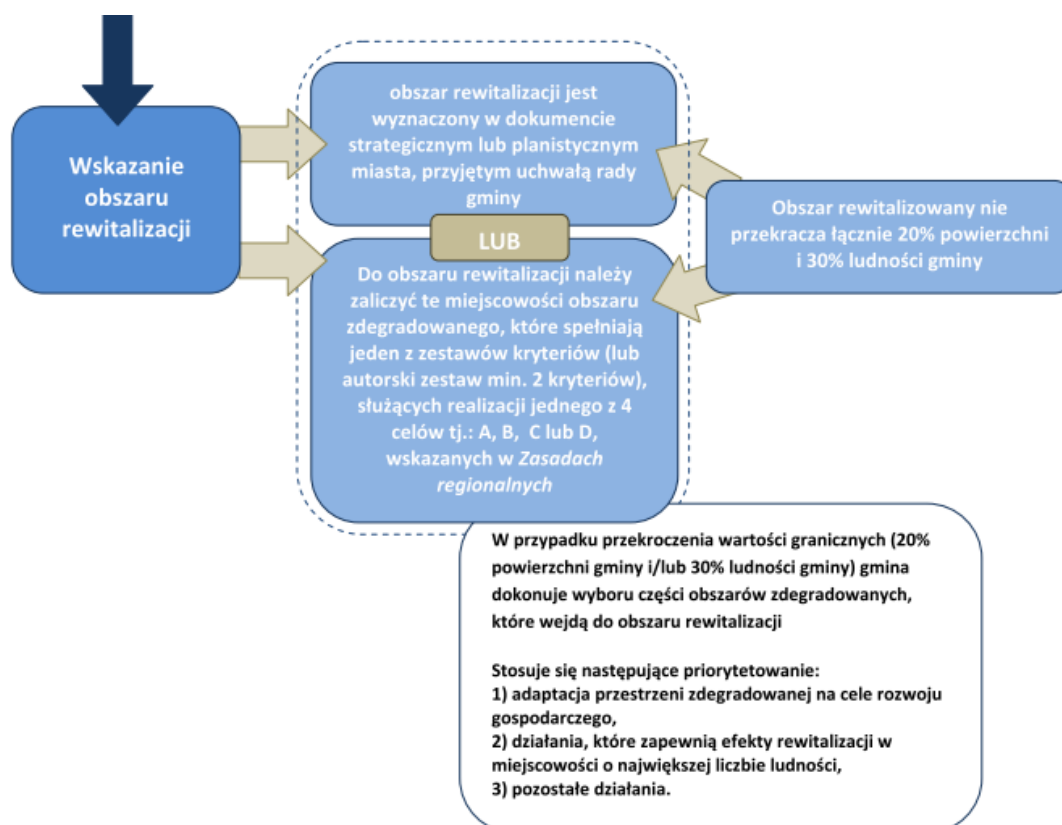


Źródło: Opracowanie własne.

## 5. OBSZAR REWITALIZACJI GMINY

Zgodnie z wytycznymi **obszar rewitalizacji** to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, głównie społecznych, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar ten może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Metodologia wyznaczania obszaru rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska jest zgodna z wytycznymi określonym dla obszarów gmin wiejskich w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Uproszczony schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji przedstawiono na poniższym rysunku.

Wykres 5. Uproszczony sposób wyznaczania obszaru rewitalizacji.



Źródło: „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”.

Wybór obszaru rewitalizacji poprzedzono określeniem celu głównego Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. W związku z występowaniem na terenie zdegradowanym problemów związanych z wysokim poziomem uzależnienia od środowiskowej pomocy społecznej mieszkańców, rzutujących na kluczowe dla rozwoju regionu problemy społeczne, polegających przede wszystkim na wysokim poziomie bezrobocia, zwłaszcza w grupie osób pozostających bez pracy w długim okresie, za cel priorytetowy uznano konieczność zwiększenia partycypacji w życiu społecznym dla społeczności o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

#### **Cel główny działań rewitalizacyjnych:**

Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.

Zgodnie z „Zasadami programowania...” powyższy cel został wybrany w oparciu o jednoczesne spełnienie niżej wymienionych wymagań:

- a) Miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w Gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej (według kryterium szczegółowego, określonego w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...”),
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Z celu głównego wypływa konieczność takiego zaplanowania kompleksowych działań, aby skutkowały podniesieniem poziomu samodzielności społeczności lokalnej, począwszy od zajęć aktywizujących społecznie.

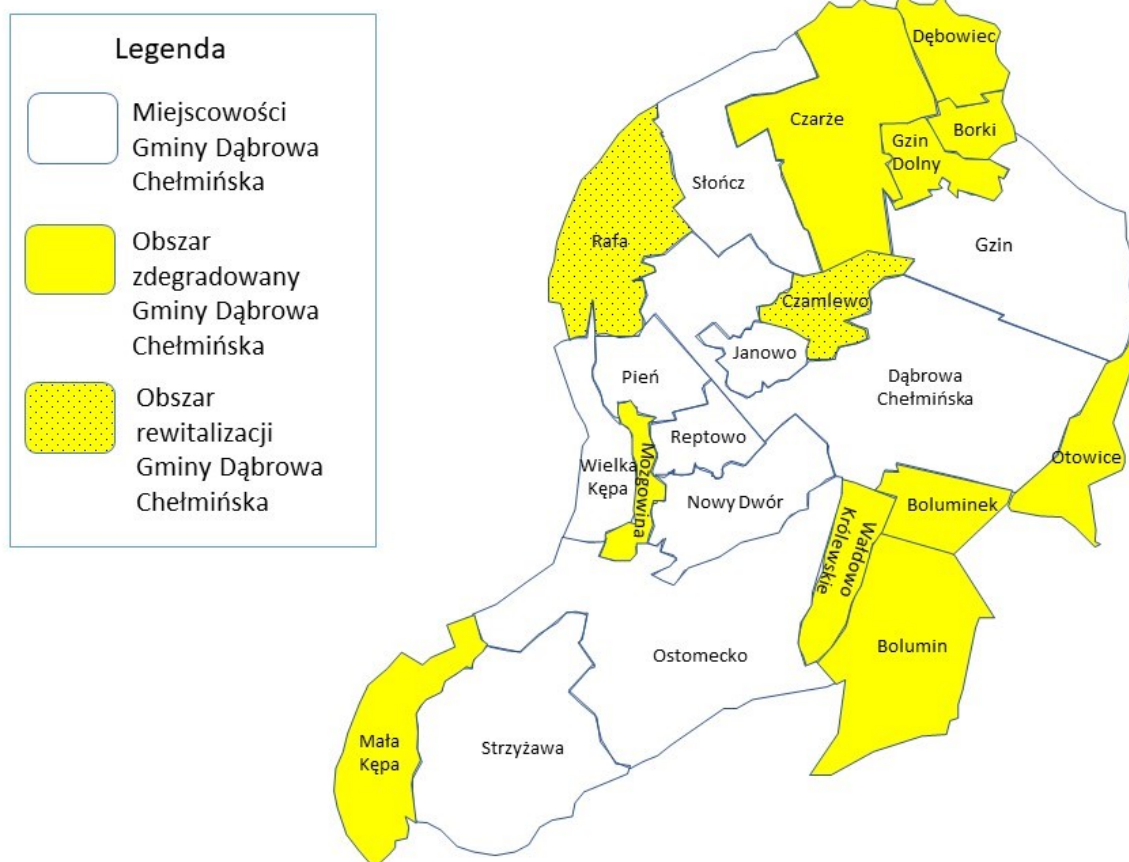
Jak zostało wykazane w poprzednim rozdziale spośród 12 miejscowości wchodzących w skład obszaru zdegradowanego, aż 7 spełnia kryterium a) wybranego celu, czyli spośród mieszkańców miejscowości występuje wysoki stopień uzależnienia od środowiskowej pomocy społecznej. Są to miejscowości: Borki, Czemplewo, Dębowiec, Mała Kępa, Rafa, Wałdowo Królewskie, Boluminek. Kolejnym kryterium koniecznym, aby miejscowości została włączona do obszaru rewitalizacji jest funkcjonowanie organizacji pozarządowej, która poprowadzi zajęcia aktywizujące. Na terenie dwóch miejscowości (spełniających kryterium dotyczące uzależnienia od pomocy społecznej oraz charakteryzujących się największym skumulowaniem problemów społecznych oraz gospodarczych – wszystkie z badanych wskaźników obrazowały sytuację kryzysową), występują organy zainteresowane

prowadzeniem zajęć aktywizujących. Na terenie miejscowości Czemplewo jest to stowarzyszenie „Zakole Kreatywności – Nasze Czemplewo”, które już na etapie konsultacji społecznych zgłosiło chęć udziału w działaniach rewitalizacyjnych. Druga z miejscowości (Rafa) objęta zostanie wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej, który zadeklarowało, że będzie realizował działania skierowane głównie do swoich beneficjentów zwiększając tym samym aktywność społeczną na obszarze miejscowości. W każdej z wyżej wymienionych miejscowości działania podejmować będzie Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej.

Uwzględniając powyższe kryteria oraz potencjał danych obszarów z punktu widzenia jak najszerszego oddziaływania rewitalizacji, które w założeniu mają wpłynąć na globalny dobrostan mieszkańców, dokonano delimitacji obszaru zdegradowanego, w wyniku którego w zakresie obszaru rewitalizacji znalazły się miejscowości: Czemplewo oraz Rafa. Na poniższej mapie zaprezentowano graficznie wyznaczony obszar rewitalizacji na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wybrany obszar rewitalizacji nie wyczerpuje limitów 20% powierzchni oraz 30% mieszkańców, jednak jest to zabieg celowych, oddziałujący na obszarach o największym skumulowaniu sytuacji kryzysowych. Koncentrując się na wyżej opisanych obszarach, realizacja projektów wpłynie znacząco na zmniejszenie się liczebności grup defaworyzowanych na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Mapa 5. Obszar rewitalizacji na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.



Źródło: Opracowanie własne.

Wybrane do rewitalizacji miejscowości zajmują łącznie 13,35% powierzchni gminy i obejmują 5,25% mieszkańców.



## 6. SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

---

W niniejszym rozdziale przedstawiono potencjał obszarów wyznaczonych do rewitalizacji oraz przeanalizowano wybrany obszar w podziale na pięć sfer (społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną).

### 6.1. POTENCJAŁ OBSZARÓW WYZNACZONYCH DO REWITALIZACJI

---

Miejscowości Czemplewo i Rafa, na terenie których zdiagnozowano szczególną koncentrację negatywnych zjawisk, w tym szczególnie w sferze społecznej, a następnie na terenie których wyznaczono obszary do rewitalizacji, stanowią także obszary o dużym potencjale z punktu widzenia celów rewitalizacji.

#### **Czemplewo**

Miejscowość Czemplewo jest wsią o układzie rozproszonym, położoną na pagórkowatej wysoczyźnie morenowej, od wschodu i zachodu osłoniętą lasami. Na terenie wsi zlokalizowane są dwa obiekty zabytkowe: dawny dwór z początku XIX wieku oraz pochodzący z podobnego okresu budynek leśniczówki, a także budynek po byłej szkole podstawowej, który po przebudowie może pełnić publiczne funkcje społeczne. Obok walorów przyrodniczych i historycznych Czemplewo posiada także tereny mogące być wykorzystane do publicznych spotkań mieszkańców. Miejscowość jest zwodociągowana, brak natomiast na jej terenie kanalizacji sanitarnej (ścieki odprowadzane są do indywidualnych zbiorników), co wskazuje na konieczność podejmowania działań proekologicznych propagujących budowanie przydomowych oczyszczalni ścieków. Dla przyszłego rozwoju wsi, a także wpływu działań rewitalizacyjnych na duży obszar gminy, istotne znaczenie ma bliskość oddalonej o zaledwie 4 km Dąbrowy Chełmińskiej, w której usytuowane są najważniejsze instytucje publiczne, tj. Urząd Gminy, ośrodek zdrowia, bank, Zespół szkół oraz poczta.

#### **Rafa**

Miejscowość Rafa położona jest na prawym brzegu Wisły, przy dawnym przystanku przewozu promowego, w niewielkiej odległości od siedziby gminy zlokalizowanej w miejscowości Dąbrowa Chełmińska. Wieś znajduje się na obszarze Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Poza elementami przyrodniczymi wieś posiada tereny i obiekty, które mogą zostać

wykorzystane do ożywienia społecznego jej mieszkańców, tj. świetlica wiejska zlokalizowana w budynku dawnej szkoły. Do zidentyfikowanych problemów należą: zły stan techniczny wielu budynków, brak chodników wzdłuż głównej drogi dojazdowej, brak oświetlenia wsi, brak miejsc do uprawiania sportu, a także brak kanalizacji sanitarnej. Tak jak w przypadku Czemplewa wyznaczonego do rewitalizacji, jej duży potencjał przyrodniczo-turystyczny planuje się wykorzystać w celu rozwoju agroturystyki, jako alternatywnego źródła dochodu dla jej mieszkańców.

## 6.2. SFERA SPOŁECZNA

W procesie rewitalizacji najistotniejszą rolę odgrywa realizacja zadań mających na celu zmniejszenie lub zniwelowanie występujących niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej. Obejmuje ona przede wszystkim problematykę wykluczenia społecznego dotyczącego niektóre grupy mieszkańców, wynikającego z długotrwałego bezrobocia, a w konsekwencji niskiego poziomu życia, czasem na granicy ubóstwa, braku dostępu do dobrego poziomu edukacji, czy też starzenia się społeczeństwa. Występowanie powyższych problemów skutkuje pogłębianiem się sytuacji kryzysowej w postaci braku zaradności życiowej, nadmiernego uzależnienia od pomocy społecznej, czy też wzrostu przestępczości, alkoholizmu i narkomanii, zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży.

W całym procesie rewitalizacji największy nacisk kładziony jest właśnie na realizację zadań mających na celu zmianę sytuacji kryzysowej zwłaszcza w sferze społecznej. Obejmuje ona głównie zjawiska dotyczące wykluczenia społecznego, takie jak długotrwałe bezrobocie, brak dostępu do dobrego poziomu edukacji, dysproporcję wieku w danym środowisku (nadmierna liczba osób w wieku poprodukcyjnym), poziom życia na granicy ubóstwa, nadmierne uzależnienie od pomocy społecznej.

**a) Bezrobocie**, jako poważna przyczyna ubożenia rodziny i marginalizacji społecznej

**Tabela 10.** Analiza bezrobocia na obszarze rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wyróżnienie	Czemplewo	Rafa
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	8,79	6,98
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	1,65	1,16
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze (%)	6,25	16,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej.

Powyższe dane dowodzą, że problem aktywności zawodowej mieszkańców obszaru zdegradowanego jest znaczący. Największy poziom bezrobocia zdiagnozowano w miejscowości Czemlewo. Pogłębiając analizę struktury bezrobocia, uwydatnia się problem związany z długotrwałym brakiem aktywności zawodowej. Szczególnie niekorzystnie sytuacja wygląda w miejscowości Rafa, gdzie niemal co szósty bezrobotny przez ponad 2 lata nie podejmował pracy. Taka sytuacja wymaga zdecydowanych i przemyślanych działań, dokładnego zbadania przyczyn m. in. pod kątem niedopasowania kwalifikacji zawodowych do oczekiwań rynku, problemów z łącznością komunikacyjną z miejscem pracy, czy uzależnieniem od pomocy społecznej osób bezrobotnych.

#### b) Korzystanie z usług pomocy społecznej

Jednym z istotnych problemów społecznych występujących na terenie miejscowości objętych rewitalizacją jest ubóstwo, spowodowane m.in. problemami wynikającymi z niskiej aktywności zawodowej mieszkańców. Z danych przedstawionych w poniższej tabeli wynika, że znaczna część mieszkańców terenów objętych działaniami rewitalizacyjnymi zmuszona jest do korzystania z różnych form środowiskowej pomocy społecznej oferowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Dąbrowie Chełmińskiej.

**Tabela 11.** Analiza poziomu korzystania z usług pomocy społecznej na terenie gminy.

Wyróżnienie	Czemlewo	Rafa
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (%)	11,33	29,84
Udział gospodarstw domowych, stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, w liczbie gospodarstw domowych na danym obszarze (%)	15,90	35,20
Udział dzieci w wieku do lat 17, których rodzice otrzymują świadczenia rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (%)	14,00	16,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej.

Kolejnym wskaźnikiem, na który warto zwrócić uwagę, jest udział gospodarstw domowych będących stałymi beneficjentami pomocy społecznej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych na badanym obszarze. Wartość tego wskaźnika wskazuje, że sytuacja najgorzej przedstawia się

w miejscowości Rafa, gdzie aż ponad 35,20% gospodarstw domowych korzysta z pomocy oferowanej przez GOPS. Ostatnim z analizowanych wskaźników jest udział dzieci w wieku do lat 17, których rodzice otrzymują świadczenie rodzinne, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na badanym obszarze. Wartości wskaźnika wskazują, że z pomocy tego typu pomocy korzysta średnio kilkanaście procent rodzin w każdej z miejscowości.

### c) Przystępczość

Przystępczość jest jednym z typowych zjawisk, będących efektem zdegradowania społecznego, spowodowanego wysokim poziomem bezrobocia i ubóstwem mieszkańców danego obszaru. Poziom przystępczości może także wskazywać na rodzaj działań, które powinny podjąć władze gminy, w celu rozwiązania lub zniwelowania problemu wykluczenia społecznego i włączenia wykluczonych mieszkańców w życie społeczne gminy.

**Tabela 12.** Poziom przystępczości na terenie obszaru rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wyróżnienie	Czemlewo	Rafa
<b>Wskaźnik przystępstw kryminalnych na 100 mieszkańców</b>	0,00	0,00
<b>Interwencje policji</b>	33	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej.

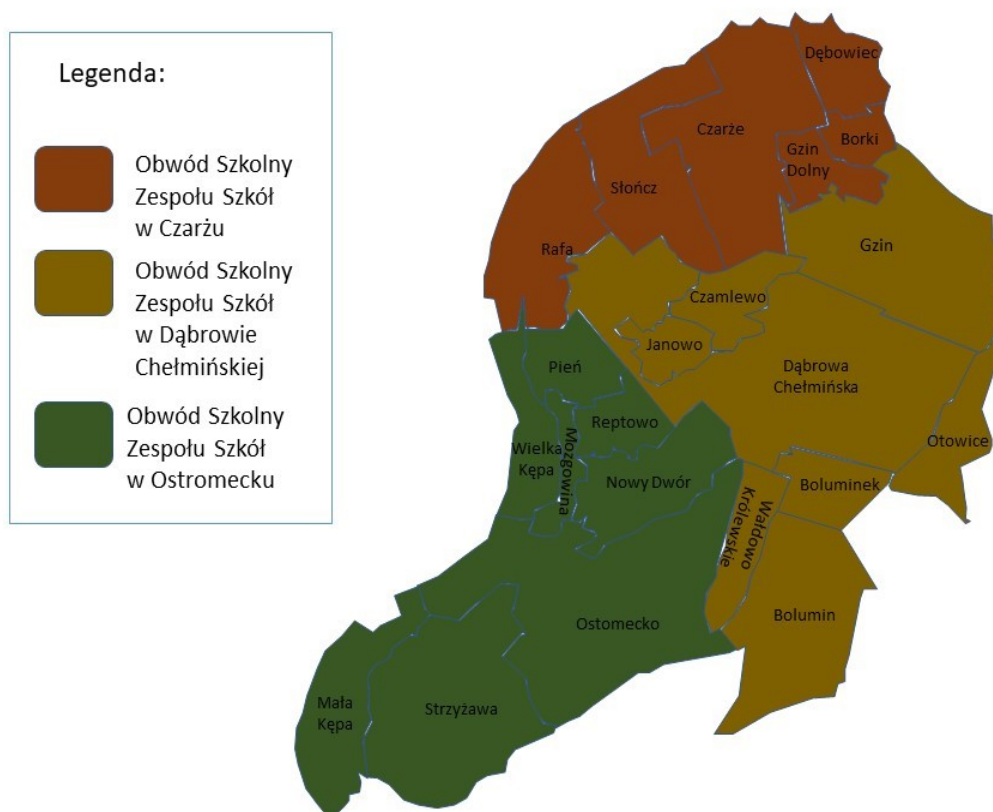
Na terenie rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska poziom skali przystępczości nie jest bardzo wysoki, jednak duża liczba interwencji policji sugeruje, że nie należy bagatelizować tego zjawiska. Żadne zjawiska dotyczące interwencji policyjnych nie powinny zostać zaniedbane. Duża liczba interwencji służ porządkowych w sołectwie Czemlewo może być sygnałem ostrzegającym przed występowaniem poważniejszych przystępstw kryminalnych.

### d) Poziom kształcenia

Wysoki poziom kształcenia, zwłaszcza na etapie szkoły podstawowej i gimnazjum, daje możliwości rozwoju nie tylko dzieci i młodzieży, ale również pozostałym mieszkańcom miejscowości, będąc istotną inwestycją w przyszły rozwój gminy. Poniższa mapa prezentuje przyporządkowanie miejscowości do

poszczególnych odwodów) szkolnych wydzielonych na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska. Dzieci i młodzież z miejscowości Rafa uczęszczają do Zespołu Szkół w Czarzu, z kolei z Czemplewa do Zespołu Szkół w Dąbrowie Chełmińskiej.

**Mapa 6.** Obwody szkole w gminie Dąbrowa Chełmińska



Źródło: Opracowanie własne

**Tabela 13.** Zestawienie średnich wyników sprawdzianu szóstoklasistów osiągniętych przez uczniów z obszaru rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska.

Rok	Zespół Szkół w Czarzu	Zespół Szkół im. Celestyna Kamińskiego w Dąbrowie Chełmińskiej	Średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego
2013	18,13	23,90	23,61
2014	20,89	23,67	25,02
2015	50	61	64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

W miejscowościach objętych obszarem rewitalizacji nie ma szkół, w związku z tym przedstawione zostały dane placówek oświatowych do których uczęszczają dzieci i młodzież i obszaru rewitalizacji.

W ostatnim badany roku można zaobserwować średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty, osiągają wartości poniżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego.

Współczesne problemy, takie jak ubóstwo, bezrobocie, czy przemoc w rodzinie, mogą prowadzić do występowania zjawiska wyuczonej bezradności i trudności opiekuńczo-wychowawczych. Ze względu na tendencję pogłębiania się i nawarstwiania wyżej wymienionych zjawisk, aby zniwelować lub zmniejszyć ich skutki, niezbędna jest całościowa, komplementarna pomoc z zewnątrz. Opisywane powyżej aspekty życia społecznego są ze sobą mocno skorelowane i wzajemnie na siebie oddziałują. W tej sytuacji niezwykle istotną kwestią jest znalezienie takich narzędzi, które zapewnią bezpieczeństwo w przypadku chwilowej niestabilności finansowej oraz zawodowej. Należy jednak pamiętać, że samo udzielenie wsparcia finansowego lub materialnego nie rozwiązuje istoty problemu, kluczem jest zatem stworzenie takiego systemu i narzędzi, aby umożliwiały one warunki do efektywnej edukacji, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, stanowiły bazę do rozwoju zawodowego i osobistego mieszkańców oraz pozwalały na wypracowanie skutecznych mechanizmów pobudzania aktywności mieszkańców w znajdowaniu zatrudnienia.

### 6.3. SFERA GOSPODARCZA

---

Sfera gospodarcza ma bezpośredni wpływ na jakość i komfort życia, ponieważ oddziałuje na poziom zatrudnienia na danym obszarze, a co za tym idzie – poziom życia mieszkańców. Z uwagi na swoje położenie, posiadanie chronionych obszarów krajobrazu nadwiślańskiego oraz wydzielonych terenów pod inwestycje, gmina stanowi nie tylko atrakcyjne miejsce dla turystyki, ale również dla działalności gospodarczej.

Warunki klimatyczne oraz występujące na terenie rewitalizacji dobre gleby sprzyjają rozwojowi rolnictwa oraz działalności o charakterze rolniczo-usługowym (z przetwórstwem rybnym, owocowym, usługami metalowo-odlewniczymi, drzewnymi i piekarniczymi).

W poniższej tabeli zaprezentowano liczbę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie danych miejscowości objętych rewitalizacją.

**Tabela 14.** Wskaźnik podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru rewitalizacyjnego gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wyróżnienie	Czemlewo	Rafa
Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	4,4	2,33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Gminy.

Podczas badania sfery gospodarczej obszaru rewitalizacji posłużono się wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców danej miejscowości. Mimo iż teren rewitalizacji należy do obszaru gminy wiejskiej, to wskaźnik ten obrazuje w dość przejrzysty sposób zaangażowanie kapitału w rozwój tego terenu. Niskie wartości wskaźnika pokazują, że potrzebne jest zaangażowanie władz lokalnych w nadanie tempa rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji, uwzględniające potencjał środowiskowy i turystyczny terenów rewitalizacji, np. poprzez stworzenie warunków do rozwoju agroturystyki i przyczyniając się tym samym do zmniejszenia poziomu bezrobocia na terenie gminy.

## 6.5. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

---

Kluczowy aspekt uwarunkowań, w przypadku obszarów rewitalizacji zlokalizowanych na terenie gmin wiejskich, dotyczy braku dostępu do podstawowych usług, czy też dóbr publicznych zapewniających możliwość zaspokojenia minimum egzystencji na danym obszarze oraz niedopasowania funkcjonalności terenów już zagospodarowanych do ich założonej funkcji. Zły stan dróg gminnych i powiatowych, które nie posiadają nawierzchni utwardzonej lub wymagają remontu, stanowi istotny problem dla obszaru objętego rewitalizacją. Dodatkowo stwierdza się braki w infrastrukturze towarzyszącej oraz brak urządzeń bezpieczeństwa ruchu, co przekłada się na ogólny problem, jakim jest obniżony poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, stwarzający zagrożenie dla zdrowia i życia zarówno pieszych, jak i zmotoryzowanych użytkowników. Niezadowalające parametry techniczne mają również przełożenie na stan środowiska naturalnego, ponieważ ograniczona płynność ruchu przekłada się na wyższe zużycie paliwa, i – co za tym idzie – wzmożoną emisję gazów cieplarnianych do atmosfery.

Ponadto w miejscowościach objętych rewitalizacją brakuje publicznej infrastruktury sportu i rekreacji lub publicznych placów zabaw, a także sprawnej technicznie publicznej infrastruktury

umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących dla mieszkańców, w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży. W miejscowościach tych nie funkcjonują placówki kulturalne typu biblioteki, czy domy kultury.

## 6.6. SFERA TECHNICZNA

---

Obszar wyznaczony jako rewitalizacji posiada szereg zdiagnozowanych problemów w sferze technicznej. Do najważniejszych z nich należą:

- brak sieci ciepłowniczej oraz brak gazociągu – większość gospodarstw domowych wykorzystuje piece na paliwa stałe, będące źródłem niskiej emisji, co stanowi obciążenie środowiska naturalnego i źle wpływa na zdrowie mieszkańców,
- zły stan techniczny budynków mieszkalnych w gminie, uniemożliwiający ich eksploatację (dotyczy to ok. 5% ogólnej liczby obiektów, na podstawie danych szacunkowych gminy),
- brak infrastruktury z zakresu usług społecznych w miejscowości Czemlewo.
- Zły stan techniczny świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa uniemożliwiający realizację projektów aktywizujących społeczeństwo lokalne,
- niewystarczający zasięg sieci teleinformatycznej oraz jej niska przepustowość (brak światłowodów).

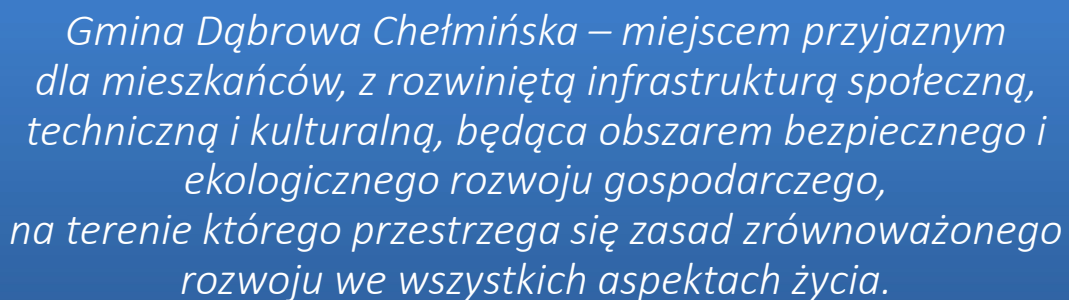


## 7. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU REWITALIZACJI

---

Wizja stanowi obraz pożądanego stanu, jaki planuje się osiągnąć na koniec wdrażania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 i wskazuje zasadniczy kierunek działań rewitalizacyjnych, jakie stoją przed władzami gminy w kooperacji z lokalną społecznością. Wizja jest opisem oczekiwanego obrazu przyszłości, jaką pragnie osiągnąć lokalna społeczność i określeniem miejsca, w którym chce żyć, pracować i rozwijać się, oraz z którym wiąże nadzieje na realizację życiowych planów i marzeń. Wizja ma zatem z założenia stanowić motywację dla jej twórców i interesariuszy do działań na rzecz jej skutecznej i właściwej realizacji. Jest ona ściśle związana z wizją gminy i składa się z elementów komplementarnych, wzajemnie się wspomagających. Przy konstruowaniu wizji obszaru rewitalizacji brano pod uwagę przede wszystkim działania, które mają doprowadzić do zmniejszenia lub likwidacji problemów zgłaszanych przez mieszkańców podczas konsultacji, a także potrzeb mieszkańców zidentyfikowanych na etapie przeprowadzania diagnozy oraz wyznaczania obszaru rewitalizacji.

Wizję wyprowadzenia obszarów zdegradowanych z sytuacji kryzysowej (planowany efekt rewitalizacji), dla gminy Dąbrowa Chełmińska, sformułowano w następujący sposób:



*Gmina Dąbrowa Chełmińska – miejscem przyjaznym dla mieszkańców, z rozwiniętą infrastrukturą społeczną, techniczną i kulturalną, będąca obszarem bezpiecznego i ekologicznego rozwoju gospodarczego, na terenie którego przestrzega się zasad zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia.*

Metodyka wyboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych polegała, na wyciągnięciu wniosków ze szczegółowej diagnozy obszarów rewitalizacji przeprowadzonej w poprzednim rozdziale.

Przedsięwzięcia powinny odpowiadać na problemy, które wpływają na sytuację kryzysową na obszarach rewitalizacji. Główne problemy dotyczące mieszkańców obszarów rewitalizacji to:

- Starzenie się społeczeństwa;

- Znaczący odsetek osób bezrobotnych;
- Niska jakość kształcenia;
- Niska aktywność gospodarcza;
- Duży udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej.

Zadaniem Programu Rewitalizacji jest stworzenie klarownego planu działania, który przyczyni się do zniwelowania problemów występujących na obszarze rewitalizacji. Niniejsza wizja przedstawia w stosunkowo szczegółowy koncepcji rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Niskie wyniki osiągnięte przez uczniów szkół podstawowych na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska, są ogniwem zapalnym do realizacji działań związanych z tworzeniem możliwości rozwojowych wśród najmłodszych dzieci na terenie obszarów rewitalizacji. Planuje się prowadzenie klubu młodzieżowego do 16 roku życia. W prowadzenie klubów będzie zaangażowany samorząd terytorialny i jednostka samorządowa jaką jest Gminny Ośrodek Kultury i Sportu oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Klub będzie miał na celu zniwelowanie problemu społecznego jakim jest niski poziom kształcenia, oraz ożywienie społeczne w ramach rewitalizacji społecznej. Będą prowadzone koła zainteresowań, kluby będą zajmowały się pomocą na rzecz społeczeństwa, środowiska. Będą organizowane warsztaty tematyczne, koła zainteresowań. Działania związane będą ze sportem, kulturą i inne. Ponadto się realizację projektu miękkiego w placówkach oświatowych obejmującego organizację zajęć w ramach rozwijania kompetencji kluczowych w następujący sposób: - przeprowadzenie zajęć z matematyki w 4 grupach liczących od 10 do 14 osób, 2 grupy po 1 godz. tygodniowo oraz 2 grupy po 2 godz. tygodniowo w szkołach podstawowych tj. 192 godziny, - przeprowadzenie zajęć z informatyki w 7 grupach liczących od 10 do 14 osób, 5 grupy po 1 godz. tygodniowo oraz 2 grupy po 2 godz. tygodniowo w szkołach podstawowych tj. 288 godziny, - przeprowadzenie zajęć z informatyki w 1 grupie liczącej 10 do 14 osób 2 godziny tygodniowo tj. 64 godziny. Wszystkie zajęcia dydaktyczne będą odbywały się w salach lekcyjnych poszczególnych szkół. Zajęcia przewiduje się przeprowadzić w miesiącach od października 2017 do końca maja 2018 roku. Aby skutecznie przeprowadzać zajęcia dydaktyczne w tym zadaniu niezbędnym jest zakupienie sprzętu elektronicznego jako narzędzi umożliwiających stosowanie TIK w edukacji. Planuje się zakup 3 zestawów przenośnych komputerów ( w każdym zestawie po 12 komputerów dla ucznia i 1 dla nauczyciela ) wraz z urządzeniem umożliwiającym ładowanie oraz mobilne zarządzanie sprzętem komputerowym. W ramach tego zadania planuje się również zakup nowoczesnych drukarek w formacie 3D w ilości 3 szt. Projekt przewiduje zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez przeprowadzenie na pierwszych zajęciach pogadanki nt. ochrony środowiska we współczesnym świecie oraz poprzez zakup sprzętu elektronicznego o niskim zużyciu energii elektrycznej.

Bardzo dużym problemem zdiagnozowanym w miejscowościach Czemlewo i Rafa jest ubóstwo. Jest to zjawisko wypadkowe bezrobocia, niskiego stopnia przedsiębiorczości. Stąd w ramach projektu

rewitalizacyjnego konieczna jest interwencja zmierzająca do ożywienia zawodowego mieszkańców miejscowości, aby zapobiec wykluczeniu społecznemu. Działania zaplanowane to kursy i szkolenia, zajęcia z doradcą zawodowym, kursy kierunkowe które sprawiłyby osiągnięcie dodatkowych umiejętności/kwalifikacji co pozwoliłoby na skuteczniejsze szukanie zatrudnienia na rynku pracy. Przewiduje się również zajęcia dla osób wykluczonych społecznie z terenów, który będzie miał na celu podwyższenie samooceny i wiary w swoje możliwości, jak i zwiększenie determinacji dla działań na polu zawodowym. W celu zmniejszenia/ zniwelowania problemu opisywanego powyżej konieczne jest przeprowadzenie następujących działań:

- Zajęcia z psychologiem w zakresie odnalezienia się a rynku pracy i zdiagnozowania potencjału poszczególnych osób;
- Zajęcia z doradcą zawodowym w zakresie odnalezienia na rynku pracy i zdiagnozowania potencjału poszczególnych osób;
- Zajęcia z doradcą związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej;
- Kursy oraz szkolenia dla osób bezrobotnych uzależnionych od pomocy społecznej pomocne w znalezieniu pracy.

Problemy związane ze starzeniem się społeczeństwa na terenie Gminy będą rozwiązane przez projekty miękkie, skierowane do osób wchodzących w skład opisywanej grup defaworyzowanych na obszarze rewitalizacji Gminy. Projekt zakłada utworzenia miejsca spotkań dla osób starszych w formie Klubu seniora. Wsparciem zostałyby objęte osoby niesamodzielne, w szczególności ze względu na wiek. Społeczeństwo na obszarach rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska starzeje się. Osoby starsze często dotknięte chorobą nie mają szans ani możliwości, by w sposób interesujący i aktywny spędzać czas. Pozbawieni kontaktu ze społecznością lokalną. Wyjściem z tej niekorzystnej sytuacji byłoby stworzenie miejsca spotkań osób starszych w celu przeciwdziałania ich osamotnieniu i marginalizacji. Działanie klubu seniora będzie polegało na:

- zagospodarowanie czasu wolnego poprzez uczestnictwo w zarówno w zajęciach intelektualnych jak i usprawniających kondycję fizyczną (oczywiście biorąc pod uwagę możliwości i schorzenia danego uczestnika). W ramach zajęć prowadzone byłyby warsztaty decoupage, florystyki itp. W ramach prowadzenia zajęć z zakresu kultury fizycznej organizowane byłyby zajęcia sportowe m.in. aerobic, nordic walking, ćwiczenia na świeżym powietrzu,
- zwiększenie aktywności i uczestnictwa osób starszych w życiu lokalnej społeczności poprzez zaangażowanie i współpracę z władzami sołectwami w przygotowaniu lokalnych uroczystości np. Dnia kobiet, Dnia dziecka,
- edukację prozdrowotną poprzez pogadanki i spotkania z lekarzami specjalistami,

- aktywność w sferze kultury poprzez organizowanie wyjazdów dla seniorów do kina, teatru czy filharmonii,
- organizowanie spotkań z psychologiem zarówno dla uczestników projektu jak i członków ich rodzin obejmujących funkcjonowanie rodziny,
- zapewnienie możliwości stworzenia grupy wsparcia, której członkowie będą wzajemnie wspierać się w trudnościach życia codziennego.

Podstawowym założeniem projektów będzie włączanie do aktywnego życia w społeczeństwie osób dotkniętych sytuacjami kryzysowymi występującymi w sferze społecznej. Organizacja warsztatów integracyjno-szkoleniowych, akcji wspierających aktywność osób w wieku poprodukcyjnym.

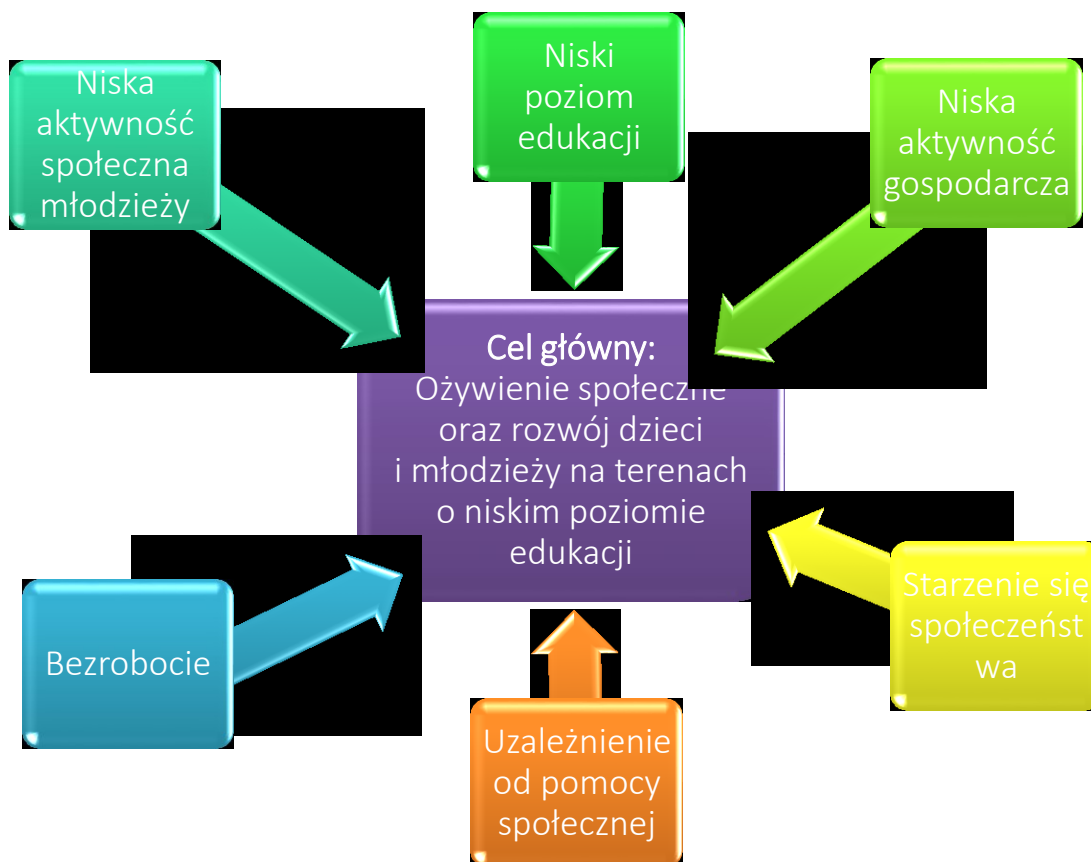
Realizacja wszystkich powyższych projektów wymaga interwencji w sferze infrastrukturalnej, w celu stworzenia przestrzeni na obszarach rewitalizacji do znaczących zmian w polityce aktywizacji społecznej osób defaworyzowanych. Zdiagnozowane w poprzednim rozdziale problemy sfery technicznej, zły stan świetlicy w Rafie, hamujące działanie organizacji pozarządowych oraz działania Gminy Dąbrowa Chełmińska w celu zmniejszania problemów sfery społecznej. W sołectwie Czemplewo problemem omówionym w Sferze technicznej jest nieprzystosowany budynek byłej szkoły, który ze względu na zły stan infrastrukturalny nie umożliwia stowarzyszeniu „Zakole kreatywności – Nasze Czemplewo” realizacji projektów na większą skalę. Obecnie opisywana organizacja pozarządowa realizując kilka zadań spełniających rolę bodźców aktywizujących społecznie mieszkańców Gminy Dąbrowa Chełmińska, jednak brak przestrzeni uniemożliwia na zwiększenie efektywności podejmowanych działań. Rozwiązaniem opisywanego problemu, który umożliwi realizację projektów miękkich, będzie przebudowa i rozbudowa świetlic wiejskich.

Reasumując, Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska został opracowany w celu zidentyfikowania potrzeb w zakresie rewitalizacji zdegradowanych obszarów znajdujących się na terenie gminy, wyznaczenia kierunków i zaplanowania kompleksowych działań (w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej), które w rezultacie mają skutkować wyprowadzeniem obszarów, na których zidentyfikowano kumulowanie się problemów społecznych, ze stanu kryzysowego i włączeniem ich w procesy rozwojowe. Rewitalizację należy zatem traktować jako proces, od którego w istotnym stopniu zależy rozwój gminy i poprawa jakości życia jej mieszkańców, a w tym najmłodszego pokolenia stanowiącego jej najistotniejszy potencjał.

## 8. CELE REWITALIZACJI ORAZ ODPOWIADAJĄCE IM KIERUNKI DZIAŁAŃ SŁUŻĄCE ELIMINACJI LUB OGRANICZENIU NEGATYWNYCH ZJAWISK

Określenie celów i kierunków Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 oparto o zdiagnozowane i opisane we wcześniejszych rozdziałach niniejszego dokumentu negatywne zjawiska, a także o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych. W oparciu o zidentyfikowane problemy sformułowany został cel główny, którego osiągnięcie będzie zależało od realizacji zaplanowanych przedsięwzięć na terenach gminy Dąbrowa Chełmińska przewidzianych do rewitalizacji. Do celu głównego rewitalizacji określono dwa cele szczegółowe z przypisanymi do nich kierunkami działań. Zaplanowane efekty rewitalizacji dotyczą przede wszystkim sfery społecznej.

Wykres 6. Cel główny rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska.



Źródło: Opracowanie własne.

## Cel główny:

Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji.

## Cele szczegółowe:

### 1) Aktywizacja osób starszych z obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

a. *Kierunek działań: Stworzenie klubu seniora*

### 2) Zwieszenie samodzielności ludności z grup defaworyzowanych.

a. *Kierunki działań: organizacja warsztatów zawodowych i spotkań z doradcami zawodowymi.*

### 3) Rozwój i integracja społeczna dzieci i młodzieży, w tym aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

a. *Kierunek działań: Utworzenie klubów młodzieżowych na terenie świetlic wiejskich.*

### 4) Dostosowanie infrastruktury publicznej do pełnionej funkcji

a. *Kierunki działań: Przebudowa i rozbudowa świetlic wiejskich*

Wyznaczony cel główny został opisany za pomocą mierzalnych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi, co przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 15. Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji.

Cel główny: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji			
L.p.	Wskaźnik	Wartość w roku bazowym	Wartość w roku docelowym
1.	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Rafa	6,98%	5,81%
2	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Czemplewo	8,79%	7,69%
3.	Udział gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie miejscowości Czemplewo	11,33%	10,00
4.	Udział gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie miejscowości Rafa	29,84%	25,00%
5.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Czemplewo	4,39	4,8
6.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Rafa	2,33	2,5

7	Średni wynik placówki oświatowej w stosunku do średniej wojewódzkiej <sup>1</sup>	Poniżej średniej	Powyżej średniej
7.	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	0	140
8.	Wsparcie obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją	0	2
9.	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej	0	140
10.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w projekcie	0	70
11.	Liczba osób biorących udział w animacji społecznej w ramach projektu	0	140
12	Liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem	0	140
13	Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w grantach	0	25
14	Liczba uczniów objętych wsparciem oraz liczbą uczniów, którzy nabyli kluczowe kompetencje po opuszczeniu programu	0	94
15	Liczba szkół objętych wsparciem oraz liczba szkół wykorzystujących narzędzia TIK	0	2
16	Liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych objętych wsparciem oraz liczba uczniów z którymi przeprowadzono zajęcia indywidualne	0	7

Źródło: Opracowanie własne.

<sup>1</sup> Ze względu na wprowadzone zmiany w systemie oświaty, dotychczasowe egzaminy szóstoklasisty nie będą kontynuowane. Mimo, że użyto wskaźnika uwzględniającego wyniki egzaminy po zakończeniu nauki w szkołach podstawowych z lat 2013-2015, analiza wskaźników realizacji założeń Programu Rewitalizacji polegać będzie na analizie wyników średnich dla szkół w Dąbrowie Chełmińskiej oraz w Czarzu, planowanych egzaminów końcowych w Szkołach Podstawowych.

## 9. LISTA PLANOWANYCH INWESTYCJI/PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

---

Kompleksowe wdrożenie Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska do roku 2023 wymaga zastosowania podejścia projektowego. Rolą przedsięwzięć/projektów jest etapowe wprowadzenie zmian, które w okresie do 2023 roku przyczynią się do realizacji określonej wizji rewitalizacji.

Ze względu na fakt, iż w rewitalizacji najistotniejszy jest obszar społeczny, zaplanowane działania ukierunkowane są przede wszystkim na zmniejszenie lub likwidację negatywnych zjawisk w sferze społecznej poprzez realizację tzw. projektów miękkich, oznaczających inwestycje w człowieka, w jego wiedzę, kwalifikacje oraz umiejętności, co w rezultacie ma przyczynić się do zwiększenia zatrudnienia na terenie gminy, poprawy jakości życia mieszkańców oraz spójności społecznej.

Poza realizacją projektów nieinfrastrukturalnych, w celu skutecznego osiągnięcia zamierzonych rezultatów społecznych rewitalizacji, niezbędne jest także zrealizowanie projektów infrastrukturalnych, tzw. „twardych”, mających charakter uzupełniający wobec działań „miękkich”.



Tabela 16. Projekty/przedsięwzięcia główne (podstawowe).

Obszar rewitalizacji	Przedsięwzięcie	Projekt	Typ projektu*	Opis projektu					
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (PLN)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny o zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cel główny: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji									
Cele szczegółowe: Aktywizacja osób starszych z obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska Zwiększenie samodzielności ludności z grup defaworyzowanych Rozwój i integracja społeczna dzieci i młodzieży, w tym aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym									
Miejscowości: Rafa i Czemelewo		<b>1. Szeroka aktywizacja mieszkańców obszarów rewitalizacji</b>	S	Gmina Dąbrowa Chełmińska Gminny ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Dąbrowie Chełmińskiej, Zakole Kreatywności – Nasze Czemelewo	Projekt składających się z sześciu etapów. Utworzenie klubu młodzieżowego dla dzieci i młodzieży do lat 16. Organizacja kursów i szkoleń dla osób po 50 roku życia. Przeprowadzenie kursów i szkoleń, zajęć z doradcą zawodowym, kursów kierunkowych, w celu zwiększenia samodzielności zawodowej osób uzależnionych od pomocy społecznej	Miejscowości: Rafa i Czemelewo	350 000,00	Wskaźniki rezultatu: (RPO 11.1)Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna: 70 (LSR) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu prac programu: 16 (LSR) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 140 (RPO 11.1)Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna: 70	<b>Ankiety monitorujące</b>

								Efektywność zatrudnieniowa: 7 Wskaźnik produktu: (RPO)Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 20 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 7	
Miejscowości: Rafa i Czernlewo		2. Cybernastolatek	Gmina Dąbrowa Chełmińska	<p>Cel projektu: Osiągnięcie wyższego poziomu kompetencji kluczowych, wsparcie procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, stworzenie w szkołach warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu oraz doposażenie placówek oświatowych w niezbędny sprzęt i pomoce dydaktyczne w szkole podstawowej w Dąbrowie Chełmińskiej i Czarzu oraz w gimnazjum w Ostromecku w okresie od czerwca 2017 r. do lipca 2018 r. Zadania główne to:</p> <p>rozwijanie kompetencji kluczowych, Indywidualizacja pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, doradztwo edukacyjno-zawodowe, tworzenie warunków do nauczania opartego na metodzie eksperymentu. Personel dydaktyczny w większości będzie zatrudniany w ramach etatu nauczycielskiego w oparciu o godziny</p>	Miejscowości: Rafa i Czernlewo	252 136,20	<p>Główne produkty i rezultaty to: liczba uczniów objętych wsparciem oraz liczba uczniów którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 94, liczba szkół objętych wsparciem oraz liczba szkół wykorzystujących narzędzia TIK- 2 szkoły podstawowe, liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych objęta wsparciem oraz liczba uczniów z którymi przeprowadzono zajęcia indywidualne 7 uczniów. Grupa docelowa to 101 uczniów objętych różnego rodzaju wsparciem dydaktycznym.</p>	Ankiety monitorujące	

					ponadwymiarowe, zakupy sprzętów elektronicznych jak i pomocy dydaktycznych zostaną poprzedzone stosownymi procedurami rozeznania rynku.				
Miejscowości: Rafa i Czemplewo	<b>Cel główny: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji</b>								
	<b>Cel szczegółowy: Zwiększenie samodzielności ludności z grup defaworyzowanych</b>								
		<b>3. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia</b>	S	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	<p>Praktyka lub staż w spółdzielni socjalnej lub innym podmiocie również w przedsiębiorstwach Usługi wspierające aktywizację zawodową.</p> <p>Sfinansowanie usług trenera pracy, doradcy zawodowego.</p> <p>Skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym.</p> <p>Skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych.</p>	Miejscowości Rafa i Czemplewo	200 000,00	<p>Wskaźniki rezultatu: (RPO 9.2.1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 25 (RPO 9.2.1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu 10 Wskaźnik produktu: (RPO 9.2.1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznych objętych wsparciem w programie: 50</p>	<b>Ankiety monitorujące</b>
Miejscowość Czemplewo	<b>CEL GŁÓWNY: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji</b>								
	<b>Cel szczegółowy: dostosowanie infrastruktury publicznej do pełnionej funkcji</b>								

		4. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemlewo	PF, T	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	<p>Inwestycja obejmuje zaadaptowanie byłej szkoły podstawowej w Czemlewie na świetlicę wiejską, wraz z jej przebudową. Zakres planowanych prac obejmuje: częściowe wykonanie nowych posadzek, wykonanie nowych podłóg od podstaw, wykonanie nowej instalacji elektrycznej, wykonanie kompleksowego remontu sanitariatów, wymianę poszycia dachowego, poszerzenie przejścia pomiędzy dwiema głównymi salami świetlicowymi, remont pomieszczeń gospodarczych, wykonanie nowego szamba, wykonanie nowych tynków i gładzi, malowanie wszystkich pomieszczeń, wykonanie nowego systemu ogrzewania, wykonanie sanitariatu na piętrze oraz remont schodów z wymianą poręczy. Świetlica prowadzona będzie przez gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież w wieku do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Czemlewo oraz z pozostałych miejscowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym w szczególności młodzieży w wieku do lat 16, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.</p>	miejscowość Czemlewo	1 082 000,00	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. (RPO 7.1) Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1</li> </ol> <p>Wskaźniki rezultatu (dla obszaru rewitalizacji):</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. (RPO 7.1) Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 98</li> <li>2. (LSR) Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej – 98</li> <li>3. Liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem: 70</li> <li>4. Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w programie: 15</li> </ol> <p>Wskaźniki rezultatu (dla osób z poza obszaru rewitalizacji): (RPO 7.1)</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 198</li> <li>5. (LSR) Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej – 198</li> <li>6. Liczba osób z grup defaworyzowanych</li> </ol>	Protokół odbioru robót, dane własne gminy
--	--	--	-------	-------------------------------------	--	----------------------	--------------	--	---

								objętych wsparciem: 160 7. Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w programie:65	
<b>CEL GŁÓWNY:</b> Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji									
<b>Cel szczegółowy:</b> dostosowanie infrastruktury publicznej do pełnionej funkcji									
	5. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa	PF, T	Urząd Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej	W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa. Zakres zaplanowanych prac obejmuje: poszerzenie otworu w ścianie konstrukcyjnej, połączenie pomieszczeń świetlic, przebudowę pomieszczeń wc, wymianę okładzin ściennych i podłogowych, wymianę białego montażu na nowy, wymianę posadzek na gruncie w obrębie wszystkich pomieszczeń z wyłączeniem holu wejściowego, wymianę sufitu na sufit podwieszony w pomieszczeniu świetlicy, remont ścian wewnętrznych i tynków, wymianę drzwi wewnętrznych oraz wymianę instalacji elektrycznej. Świetlica będzie prowadzona przez gminę Dąbrowa Chełmińska. Bezpośrednią grupę docelową projektu stanowi młodzież do lat 16, pośrednio również dorośli mieszkańcy z miejscowości Rafa oraz z pozostałych miejscowości gminy. Celem projektu jest rozwój i ożywienie społeczne mieszkańców, w tym szczególnie młodzieży, z uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie.	miejscowość Rafa	153 000,00	Wskaźniki produktu: 1. (RPO 7.1)Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją – 1 ( Wskaźniki rezultatu dla obszaru rewitalizacji: 2. (Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 42 3. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej - 42 4. Liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem: 70 5. Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w programie:10	Protokół odbioru robót, dane własne gminy	

								<p>Wskaźniki rezultatu dla osób spoza obszaru rewitalizacji:</p> <p>6. (Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – 52</p> <p>7. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej - 52</p> <p>8. Liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem: 875</p> <p>9. Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w programie:20</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcie rewitalizacyjne
1	2	3	4
<b>Miejscowości Rafa i Czemlewo</b>	CEL GŁÓWNY: Ożywienie społeczne oraz rozwój dzieci i młodzieży na terenach o niskim poziomie edukacji		
	Cel szczegółowy: Aktywizacja osób starszych z obszaru rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska		
	1	Społeczny	Projekt zakłada realizację na terenie Gminy Dąbrowa Chełmińska utworzenia miejsca spotkań dla osób starszych w formie Klubu seniora. Wsparciem zostałyby objęte osoby niesamodzielne, w szczególności ze względu na wiek. Społeczeństwo Gminy Dąbrowa Chełmińska starzeje się. Osoby starsze często dotknięte chorobą nie mają szans ani możliwości, by w sposób interesujący i aktywny spędzać czas.



\*S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny

## Opis przedsięwzięć planowanych przedsięwzięć/projektów rewitalizacyjnych:

### 1. Szeroka aktywizacja mieszkańców obszarów rewitalizacji

W ramach przedmiotowej inwestycji planuje się prowadzenie klubu młodzieżowego do 16 roku życia. W prowadzenie klubów będzie zaangażowany samorząd terytorialny i jednostka samorządowa jaką jest Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Klub będzie miał na celu zniwelowanie problemu społecznego jakim jest niski poziom kształcenia, oraz ożywienie społeczne w ramach rewitalizacji społecznej. Będą prowadzone koła zainteresowań, kluby będą zajmowały się pomocą na rzecz społeczeństwa, środowiska. Będą organizowane warsztaty tematyczne, koła zainteresowań. Działania związane będą ze sportem, kulturą i nie tylko. W ramach klubu planuje się realizację następujących działań :

- Integrację poprzez zaplanowane działania w projekcie;
- Wykłady z osobami zajmującymi się motywacją i zdobywaniem pewności siebie;
- Zajęcia z doradcą zawodowym celem ukierunkowania młodzieży na dalsze tory kariery zawodowej;
- Zajęcia z nowoczesnych technologii i robotyki;
- Zajęcia z teatru i filmu;
- Zajęcia z animatorem dla młodzieży, który rozpozna ich potrzeby, również przy wykorzystaniu sprzętu sportowego, który jest do dyspozycji Gminy Dąbrowa Chełmińska.

W dwóch miejscowościach w których przewiduje się przebudowę obiektów zauważa się potrzebę ożywienia społecznego. Dzięki przebudowanym, obiektom powstanie infrastruktura za pomocą której będzie można rozpocząć proces ożywienia społecznego wśród mieszkańców zdegradowanych problemów co ma pomóc w zwalczeniu zjawiska starzejącego się społeczeństwa jak i ubóstwa.

Zdiagnozowanym problemem z którym trzeba walczyć jest starzejące się społeczeństwo. W związku z powyższym przewiduje się kursy i szkolenia dla osób po 50 roku życia które pozwoliły by odnaleźć się w dynamicznie rozwijającym się świecie, jak również zajęcia tematyczne dla osób w podeszłym wieku, ma to również pomóc w integracji społecznej z młodszymi mieszkańcami miejscowości. Ponadto w szczególności planuje się ingerencje w aktywizację społeczną uwzględniającą realizację następujących działań:

- Poszerzanie zainteresowań seniorów,
- Kursy komputerowe,
- Szkolenia z motywacji – jak aktywnie żyć po 50 roku życia,
- Wybrane wykłady z interesujących grup dziedzin życia;



- Kursy tańca
- Zajęcia z deкупаżu i robótki zręcznościowe;
- Nauka języka angielskiego.

Bardzo dużym problemem zdiagnozowanym w miejscowościach Czemlewo i Rafa jest ubóstwo. Stąd w ramach projektu rewitalizacyjnego konieczna jest interwencja zmierzająca do ożywienia zawodowego mieszkańców miejscowości aby zapobiec wykluczeniu społecznemu. Działania zaplanowane związane to kursy i szkolenia, zajęcia z doradcą zawodowym, kursy kierunkowe które sprawiłyby osiągnięcie dodatkowych umiejętności/kwalifikacji co pozwoliłoby na skuteczniejsze szukanie zatrudnienia na rynku pracy.

Przewiduje się również zajęcia dla osób wykluczonych społecznie z trenerem, który będzie miał na celu podwyższenie samooceny i wiary w swoje możliwości, jak i zwiększenie determinacji dla działań na polu zawodowym.

W ramach projektu zamierza się przeprowadzić animację społeczną która będzie odpowiadała na zdiagnozowane problemy tj. starzejące się społeczeństwo, ubóstwo, niski poziom kształcenia. W związku z tym że realizując projekt rewitalizacyjny, chcemy rozwiązywać problemy które dotyczą całego obszaru LSR w którym grupami defaworyzowanymi są kobiety, więc przy naborach do działań rewitalizacyjnych również ten aspekt będzie brało się pod uwagę, tak jak i osoby niepełnosprawne.

## 2. Cybernastolatek

Planuje się organizację zajęć w ramach rozwijania kompetencji kluczowych w następujący sposób: - przeprowadzenie zajęć z matematyki w 4 grupach liczących od 10 do 14 osób, 2 grupy po 1 godz. tygodniowo oraz 2 grupy po 2 godz. tygodniowo w szkołach podstawowych tj. 192 godziny, - przeprowadzenie zajęć z informatyki w 7 grupach liczących od 10 do 14 osób, 5 grupy po 1 godz. tygodniowo oraz 2 grupy po 2 godz. tygodniowo w szkołach podstawowych tj. 288 godziny, - przeprowadzenie zajęć z informatyki w 1 grupie liczącej 10 do 14 osób 2 godziny tygodniowo w gimnazjum tj. 64 godziny. Wszystkie zajęcia dydaktyczne będą odbywały się w salach lekcyjnych poszczególnych szkół. Zajęcia przewiduje się przeprowadzić w miesiącach od października 2017 do końca maja 2018 roku. Aby skutecznie przeprowadzać zajęcia dydaktyczne w tym zadaniu niezbędnym jest zakupienie sprzętu elektronicznego jako narzędzi umożliwiających stosowanie TIK w edukacji. Planuje się zakup 3 zestawów przenośnych komputerów ( w każdym zestawie po 12 komputerów dla ucznia i 1 dla nauczyciela ) w raz z urządzeniem umożliwiającym ładowanie oraz mobilne zarządzanie sprzętem komputerowym. W ramach tego zadania planuje się również zakup nowoczesnych drukarek w formacie 3D w ilości 3 szt. Projekt przewiduje zastosowanie zasady

zrównoważonego rozwoju poprzez przeprowadzenie na pierwszych zajęciach pogadanki nt. ochrony środowiska we współczesnym świecie oraz poprzez zakup sprzętu elektronicznego o niskim zużyciu energii elektrycznej.

### **3. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia**

Działania podejmowane w ramach niniejszego projektu mogą obejmować następujące instrumenty aktywnej integracji:

Instrumenty aktywizacji zawodowej:

- praktyka lub staż w spółdzielni socjalnej lub innym podmiocie również w przedsiębiorstwie (możliwa współpraca z PUP w tym zakresie),
- zajęcia dla osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej,
- usługi wspierające aktywizację zawodową
- sfinansowanie usług trenera pracy, doradcy zawodowego.

Instrumenty aktywizacji edukacyjnej:

- skierowanie i sfinansowanie zajęć szkolnych, związanych z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym lub policealnym oraz kosztów z nimi związanych,
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego,
- skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową,

Projekt może również przewidywać instrumenty aktywizacji społecznej. Szeroki wachlarz możliwości podany w opisie projektu wynika z tego, że w momencie konstruowania projektu jak również jego realizacji zdiagnozuje się bardzo dokładnie potrzeby poszczególnych osób i rodzin. Od tego będzie zależało jakie konkretne działania będzie można zastosować do konkretnych osób tak aby przyniosły one zamierzone efekty. Proces wsparcia osób, rodzin i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym odbywać się w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną indywidualnie dla każdej osoby, rodziny, środowiska zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb. W ramach ścieżki reintegracji, obok usług aktywnej integracji, mogą być realizowane usługi społeczne, o ile jest to niezbędne dla zapewnienia indywidualizacji i kompleksowości wsparcia dla konkretnej osoby, rodziny czy środowiska i przyczynia się do realizacji celów aktywnej integracji.

#### 4. Stworzenie klubu seniora na obszarach rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska

W ramach klubu osobom starszym niesamodzielnym oferowano by:

- zagospodarowanie czasu wolnego poprzez uczestnictwo w zarówno w zajęciach intelektualnych jak i usprawniających kondycję fizyczną (oczywiście biorąc pod uwagę możliwości i schorzenia danego uczestnika). W ramach zajęć prowadzone byłyby warsztaty decoupage, florystyki itp. W ramach prowadzenia zajęć z zakresu kultury fizycznej organizowane byłyby zajęcia sportowe m.in. aerobic, nordic walking, ćwiczenia na świeżym powietrzu,
- zwiększenie aktywności i uczestnictwa osób starszych w życiu lokalnej społeczności poprzez zaangażowanie i współpracę z władzami sołectkami w przygotowaniu lokalnych uroczystości np. Dnia kobiet, Dnia dziecka,
- edukację prozdrowotną poprzez pogadanki i spotkania z lekarzami specjalistami,
- aktywność w sferze kultury poprzez organizowanie wyjazdów dla seniorów do kina, teatru czy filharmonii,

W celu wspierania najstarszych członków społeczności lokalnej Gminy Dąbrowa Chełmińska wskazane byłoby organizowanie spotkań z psychologiem zarówno dla uczestników projektu jak i członków ich rodzin obejmujących funkcjonowanie rodziny. W ramach przedsięwzięcia uczestnicy mieliby możliwość stworzenia grupy wsparcia, której członkowie będą wzajemnie wspierać się w trudnościach życia codziennego. Dzięki realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia zostałyby zatrudniony opiekun prowadzący przez 3 dni Klub seniora. Sfinansowane zostałyby warsztaty tematyczne, ćwiczenia sportowe oraz wyjazdy dla seniorów z terenu Gminy Dąbrowa Chełmińska, a także dowóz do Klubu seniora

#### 5. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemlewo

Celem inwestycji jest zaadaptowanie byłej szkoły podstawowej w Czemlewie na świetlicę wiejską, wraz z jej przebudową. Obecnie budynek jest użytkowany sporadycznie ze względu na jego zły stan techniczny, wymagający szybkiej interwencji. Od momentu wyłączenia obiektu z eksploatacji na jego terenie nie były wykonywane prace dostosowawcze. W złym stanie jest poszycie dachowe, podłogi, posadzki i okładziny podłogowe. Instalacja elektryczna jest przestarzała, stąd wymagana jest jej całkowita wymiana. Stan ścian wewnętrznych

i zewnętrznych i sufitów jest zły, dlatego należy wykonać nowe tynki i gładzie gipsowe. Do gruntowego remontu kwalifikują się także sanitariaty. Brak sprawnej instalacji c.o. (przestarzałe piece kaflowe wykazują nieszczelność), co oznacza brak ogrzewania budynku i jego szybką degradację. W budynku brakuje dostosowań dla osób niepełnosprawnych.

Zakres planowanych prac obejmuje: częściowe wykonanie nowych posadzek, wykonanie nowych podłóg od podstaw, wykonanie nowej instalacji elektrycznej, wykonanie kompleksowego remontu sanitariatów, wymiana poszycia dachowego, poszerzenie przejścia pomiędzy dwiema głównymi salami świetlicowymi, remont pomieszczeń gospodarczych, wykonanie nowego szamba, wykonanie nowych tynków i gładzi, malowanie wszystkich pomieszczeń, wykonanie nowego systemu ogrzewania, wykonanie sanitariatu na piętrze oraz remont schodów z wymianą poręczy.

W wyniku realizacji inwestycji powstanie świetlica wiejska, która w ramach projektu zintegrowanego będzie miejscem realizacji wszelkich przedsięwzięć miękkich omówionych powyżej.

## 6. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa

W ramach projektu planuje się przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa. Pomieszczenia planowane do przebudowy i remontu należały do dawnej szkoły podstawowej. Obecny zły stan techniczny budynku wskazuje na konieczność pilnej interwencji. Aktualnie eksploatację budynku ogranicza się do minimum, i jeśli nie podejmie się działań to pomieszczenia w przyszłości zostaną zupełnie wyłączone z użytkowania. W złym stanie jest sufit, tak samo posadzki i ściany, wymagające gruntownego remontu. Zbyt ciasne przejście pomiędzy dwoma największymi pomieszczeniami uniemożliwia efektywne korzystanie z pomieszczeń. Pomieszczenie wc jest w katastrofalnym stanie. Instalacja elektryczna jest przestarzała i wymaga pełnej wymiany. W złym stanie są także drzwi wewnętrzne.

Zakres zaplanowanych prac obejmuje: poszerzenie otworu w ścianie konstrukcyjnej, połączenie pomieszczeń świetlic, przebudowę pomieszczeń wc, wymianę okładzin ściennych i podłogowych, wymianę białego montażu na nowy, wymianę posadzek na gruncie w obrębie wszystkich pomieszczeń z wyłączeniem holu wejściowego, wymianę sufitu na sufit podwieszony w pomieszczeniu świetlicy, remont ścian wewnętrznych i tynków, wymianę drzwi wewnętrznych oraz wymianę instalacji elektrycznej.

Świetlica będzie prowadzona przez gminę Dąbrowa Chełmińska. Konieczność realizacji wyżej opisanego przedsięwzięcia, jest wynikiem braku przestrzeni do realizacji projektów miękkich (w ramach funkcjonowania projektów zintegrowanych).

## 10. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI/PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZU NA OBSZARZE OBJĘTYM PR

---

**Komplementarność projektów** została zapewniona już na etapie planowania oraz konsultowania Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 z lokalną społecznością. Wszystkie opisane w poprzednim rozdziale działania mają działać w sposób dopełniający się, co oznacza to, że ich realizacja ma w jak największym zakresie wpływać na zminimalizowanie, bądź zniwelowanie występujących, zdiagnozowanych negatywnych zjawisk, a jednocześnie wywoływać ich wzajemny efekt wzbudzenia.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne skoncentrowane są przede wszystkim na ich oddziaływaniu pobudzającym aktywność społeczną mieszkańców gminy, a w szczególności osób zamieszkujących OR, przy jednoczesnym zapewnieniu rewitalizacji istniejącej infrastruktury.

Podstawowy cel rewitalizacji, jakim jest ożywienie społeczne mieszkańców gminy zostanie osiągnięty poprzez realizację komplementarnych projektów/przedsięwzięć dotyczących wsparcia rozwoju społecznego mieszkańców poprzez adaptację (tj. przebudowę, modernizację lub remont) dwóch obiektów znajdujących się na terenie miejscowości Czemlewo oraz Rafa, w których mają funkcjonować świetlice wiejskie. Planuje się zmodernizować budynki użyteczności publicznej w celu utworzenia przestrzeni, do realizacji projektów miękkich, skupiających się na szeroko pojętej aktywizacji mieszkańców obszarów rewitalizacji. Działania zaplanowane w ramach inwestycji obejmują m.in.: prowadzenie kół zainteresowań, warsztatów tematycznych, zajęć sportowych, działań kulturalnych, pomoc na rzecz społeczeństwa. Powyższe działania zaplanowano w taki sposób aby zapewnić ich wzajemne oddziaływanie na siebie, zgodnie z zasadą synergii. Poniżej zaprezentowano schemat zintegrowania działań miękkich (finansowanych głównie z EFS) z działaniami infrastrukturalnymi (EFRR)



#### ❖ **Komplementarność przestrzenna**

Aspekt procesu rewitalizacji dotyczący tego zagadnienia został zapewniony na etapie wyznaczania obszarów rewitalizacji, terenów na których realizowane będą przedsięwzięcia rewitalizacyjne. To właśnie wtedy, przy zachowaniu zasad delimitacji wyznaczono obszary, na których podejmowane działania cechujące się efektywnością w sensie Pareto. Promieniowanie pozytywnego oddziaływania w wybranych punktach wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców (zwłaszcza w zakresie sfery społecznej) całego obszaru administracyjnego gminy. W ramach prowadzonej polityki rozwoju Gminy Dąbrowa Chełmińska nie są przewidziane do realizacji zadania, które mogłyby wpływać na obszar rewitalizacji i jego mieszkańców, nie uwzględnione w niniejszym opracowaniu.

#### ❖ **Komplementarność problemowa**

Wybór projektów rewitalizacyjnych został przeprowadzony z zachowaniem szczególnej ostrożności, w oparciu o diagnozę obszarów rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska (z uwzględnieniem sfery społecznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz gospodarczej). Działania, które w ramach niniejszego dokumentu zostaną zrealizowane na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska, mają na celu zminimalizowanie bądź zniwelowanie istniejących problemów, z którymi borykają się jej mieszkańcy.

#### ❖ **Komplementarność proceduralno-instytucjonalna**

Zgodność z zasadą komplementarności proceduralno-instytucjonalnej została szerzej opisana w rozdziale 13 niniejszego opracowania *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji*. Całość przebiegu procesu realizacji założeń niniejszego programu będzie nadzorowana przez specjalnie do tego powołany Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji. Zespół został stworzony, aby zapewnić pełną partycypacji związanych wszystkich ostatecznych beneficjentów Programu. Zgodnie z deklaracją w trakcie trwania realizacji założeń Programu Rewitalizacji, czynny udział w realizacji projektu brać będzie stowarzyszenie „Zakole Kreatywności Nasze Czemplewo”.

#### ❖ **Komplementarność finansowa**

Dokładne zastosowanie zasady komplementarności finansowej zostało zaprezentowane w rozdziale 12 Programu Rewitalizacji pn. *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych*, gdzie uwzględniono realizację projektów zintegrowanych oraz ich finansowanie. W fazie planowania finansowania projektów rewitalizacyjnych uwzględniono możliwość skorzystania głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Finansowanie zostało dobrane w taki sposób aby jak najefektywniej (według kryterium finansowego) zrealizować cele Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023.

#### ❖ **Komplementarność międzyokresowa**

Gmina Dąbrowa Chełmińska, ze względu na swoje uwarunkowania jest gminą wiejską, w perspektywie 2007-2013 działania rewitalizacyjne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego prowadzone były tylko dla gmin miejskich/miast powyżej pięciu tysięcy mieszkańców. Zatem zgodnie z rozumieniem Zasad Programowania Przedsięwzięć Rewitalizacyjnych nie zachodzi komplementarność międzyokresowa. Jednakże projekty opisane w rozdziale dziewiątym będą uzupełniać projekty zrealizowane w ramach polityki spójności 2007-2013 na obszarze rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Tytuł  
projektu

Komplementarność

Źródło



<p>„Przyszłość w naszych rękach”</p>	<p>Promowanie partnerskiego sposobu funkcjonowania rodziny oraz umożliwianie kobietom i odnalezienie się na rynku pracy. Projekt realizowany w latach 2010- 2013</p>	<p>Europejski Fundusz Społeczny Budżet Gminy Sponsorzy zewnętrzni</p>
--	--	---

## 11. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW W PROCESIE REWITALIZACJI

---

Niezbędnym elementem rewitalizacji jest realna partycypacja społeczna, dlatego też podczas wszystkich etapów opracowywania dokumentu „Program Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023”, był on poddawany konsultacjom społecznym, w których uczestniczyło szerokie grono jego przyszłych potencjalnych beneficjentów i odbiorców obejmujących m.in.: mieszkańców gminy, właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji społecznych oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i organów władzy publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców zamieszkujących tereny wyznaczone jako obszar zdegradowany i przeznaczony do rewitalizacji.

Zadania związane z partycypacją społeczną obejmowały m.in. organizowanie spotkań konsultacyjnych, przeprowadzanie badań ankietowych, kampanii informacyjno-promocyjnych oraz edukacyjnych. Wykorzystywane narzędzia/techniki badawcze miały charakter ilościowy i jakościowy oraz pośredni i bezpośredni, co pozwoliło na pomiar różnych opinii, ale także dogłębne poznanie przyczyn i źródeł występujących na obszarze rewitalizacji problemów. Na tym etapie miały miejsce również dojrzałe formy partycypacji: współdecydowanie, uczestnictwo i kontrola obywatelska. Powyższe działania przełożyły się na ostateczny kształt PR, w jak najszerszy sposób odpowiadający zidentyfikowanym problemom i potrzebom obszaru rewitalizacji i jego mieszkańców. Na poniższym diagramie przedstawiono trzy główne obszary tematyczne na których realizowana była partycypacja obywatelska (społeczna).

*Diagram 6* Obszary tematyczne na których realizowana była partycypacja obywatelska (społeczna)

**Diagnozowanie i wyznaczanie OZ i propozycji OR**

**Ustalanie zasad powoływania i funkcjonowania Zespołu ds. realizacji programu rewitalizacji (ZRPR) - forma kontroli obywatelskiej nad PR**

**Opracowywanie PR**

*Źródło: Opracowanie własne*

W celu skutecznego i efektywnego przeprowadzania prac nad Programem Rewitalizacji, a w tym w szczególności nadzorowania przebiegu procesu partycypacji społecznej, władze gminy powołały do życia Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji. Dodatkowo, poza powołaniem zespołu, władze na stronie internetowej gminy oraz na stronie BIP umieściły informacje zawierające ogólnodostępne dane dot. programu rewitalizacji oraz przebiegu prac nad niniejszym dokumentem.

Proces konsultacji społecznych poddawany był cyklicznej ocenie, mającej na celu skorygowanie i skoncentrowanie działań oraz zakresu form promocji, tak aby partycypacja społeczna była możliwie najpełniejsza i najefektywniejsza.

Partycypacja społeczna podczas głównych etapów pracy nad PR obejmowała:

**1. Diagnozowanie i wyznaczanie OZ i propozycji OR** – na tym etapie partycypacja społeczna nastąpiła przez upublicznienie (w wersji elektronicznej na WWW gminy i w postaci wydruku w UG) wstępnej diagnozy społecznej ww. obszarów (w tym z omówieniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, potencjału, wyników analizy wskaźnikowej, etc.), uzasadnienie wyznaczonego OZ i OR i ich wizualizację. Następnie przez 21 dni zbierano uwagi pochodzące od grup interesariuszy. Następnie zebrane dane zostały przeanalizowane i uwzględnione podczas prac nad Programem. Partycypacją społeczną były objęte na tym etapie wszystkie grupy interesariuszy. Przeprowadzono:

- ankietę bezpośrednią (papierową),
- 1 wywiad grupowy pogłębiony (fokus) połączony z warsztatami roboczymi,
- dodatkowo w trakcie ww. badań, na tym etapie, były ustalane potrzeby grup interesariuszy w zakresie projektów/działań do realizacji na OR, a także problemy, z którymi spotykają się interesariusze.

2. **Ustalenie zasad powołania i funkcjonowania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji** (forma kontroli obywatelskiej nad PR) – na tym etapie za pomocą badań ankietowych (ankieta papierowa, ankieta w formie elektronicznej) skonsultowano propozycje dotyczące m.in. grup społecznych, jakie mają wejść w skład Zespołu, długość jego kadencji, czy też liczbę jego członków. Następnie przez 21 dni zbierano uwagi pochodzące od grup interesariuszy. Partycypacją społeczną były objęte na tym etapie wszystkie grupy interesariuszy.
3. **Opracowanie PR** (programowanie) – upubliczniono (w takiej formie, jak na etapie I) prezentację wstępnej wersji PR, następnie przez 21 dni zbierano uwagi/sugestie od wszystkich grup interesariuszy.

Na etapie realizacji PR również przewiduje się partycypację społeczną. Będzie ona realizowana m.in. poprzez realizację/wdrażanie PR i jego monitorowanie (bieżące)/ewaluację – na tym etapie zapewni się udział grup interesariuszy (w tym osób/podmiotów korzystających ze wsparcia/projektów w ramach PR), w tym udział:

- pośredni przez przygotowywane i opiniowanie przez ZPR raporty z monitoringu/ewaluacji wdrażania LPR (w tym analiza założeń i realizacji wskaźników, budżetu, celów, projektów/działań) i udział ZPR w wypracowywaniu optymalnych działań naprawczych/usprawniających wdrażanie LPR,
- bezpośredni przez: aktywny udział w realizowanych projektach w ramach PR oraz udział w badaniach na temat wdrażania PR (w tym zidentyfikowanych problemów).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 29 września 2016 r. Przed spotkaniem oraz w trakcie całego trzytygodniowego etapu konsultacji wszystkie zainteresowane osoby miały możliwość zapoznania się z upublicznonymi na stronach UG informacjami dot. pierwszych pięciu rozdziałów Programu Rewitalizacji oraz prezentacją wyjaśniającą istotę działań rewitalizacyjnych. Podczas spotkania konsultacyjnego odbyły się warsztaty grupowe dotyczące wstępnie wyznaczonego obszaru zdegradowanego i rewitalizacji oraz propozycji działań rewitalizacyjnych. Ponadto mieszkańcy mieli możliwość wypełnienia ankiety i formularza uwag dot. opracowywanego programu.

Zdjęcie 1 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego



Źródło: Dane własne gminy

Zdjęcie 2 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego



Źródło: Dane własne gminy

Podobny schemat postępowania zastosowano podczas kolejnych etapów konsultacji, dotyczących powołania Zespołu ds. Rewitalizacji, którego zadaniem jest monitoring realizacji działań rewitalizacyjnych oraz omówienia z lokalną społecznością całości opracowywanego Programu Rewitalizacji. Odbyło się ono 15 grudnia 2016 r. Spotkanie prezentacyjne dot. całego PR miało

miejsce dnia 16 grudnia 2016 r. Przed kolejnymi etapami konsultacji na stronie internetowej gminy także udostępniono prezentacje zawierające kluczowe informacje dot. programu, jak i propozycje odnoszące się do składu i sposobu funkcjonowania Zespołu ds. Rewitalizacji. Mieszkańcy, jak poprzednio, mieli możliwość wypełnienia ankiety i formularza uwag dot. opracowywanego programu i Zespołu ds. rewitalizacji - w wersji elektronicznej i papierowej, przez cały okres trwania konsultacji.

Poniżej zaprezentowano najważniejsze wyniki konsultacji, m.in. wskazane przez mieszkańców mocne i słabe strony gminy, szanse i zagrożenia oraz proponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

### **Wyniki Etapu I konsultacji dotyczących wyznaczonego wstępnie obszaru zdegradowanego, obszaru rewitalizacji oraz propozycji działań rewitalizacyjnych**

Wśród silnych stron gminy Dąbrowa Chełmińska najczęściej wskazywano:

1. Tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo
2. Walory historyczno-kulturowe
3. Niewielkie oddalenie od dużych ośrodków miejskich
4. Korzystne położenie

Wśród słabych stron najczęściej wskazywano:

1. Zły stan techniczny budynków przeznaczonych na cele związane z aktywizacją społeczną mieszkańców gminy (świetlice wiejskie)
2. Niewystarczająco rozbudowana oferta spędzania wolnego czasu, w szczególności dla seniorów
3. Mała atrakcyjność obszaru dla młodszych pokoleń jako miejsca do życia
4. Wysoka stopa bezrobocia, w szczególności wśród kobiet
5. Niski poziom dochodów mieszkańców

Wśród najważniejszych szans gminy wskazywano:

1. Wzrost zainteresowania lokalnymi tradycjami, rzemiosłem, rękodziełem i produktami lokalnymi
2. Rozbudowa sieci ponadlokalnych ścieżek rowerowych
3. Wzrost popularności wypoczynku na obszarach wiejskich (agroturystyka, turystyka weekendowa)
4. Napływ ludności (sypialnia Bydgoszczy)
5. Rewitalizacja terenów zdegradowanych

Wśród najważniejszych zagrożeń mieszkańcy wskazali:

1. Niekorzystne trendy demograficzne w skali kraju – „starzenie się” społeczeństwa
2. Emigracja mieszkańców obszarów wiejskich do dużych aglomeracji i za granicę
3. Zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w tym przez zakłady przemysłowe
4. Wzrost przestępczości i patologii społecznych

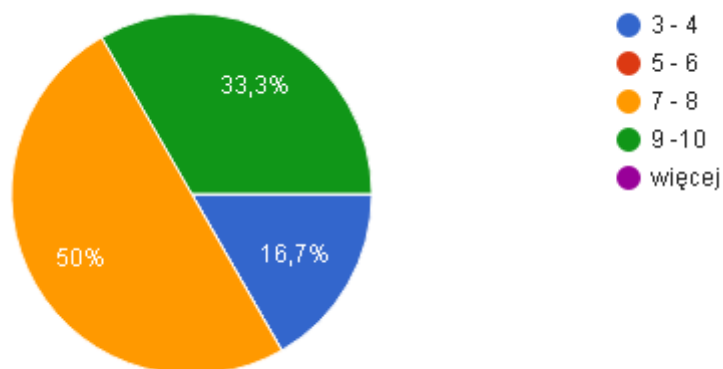
Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaproponowane przez mieszkańców:

1. Projekty infrastrukturalne:
  - Remont i doposażenie świetlic wiejskich
  - Rozbudowa, poprawienie stanów dróg
  - Budowa ścieżek rowerowych
1. Projekty o charakterze przede wszystkim społecznym:
  - Utworzenie świetlicy młodzieżowej, seniora
  - Organizowanie spotkań, kursów, szkoleń, zajęcia świetlicowe
  - Aktywizacja mieszkańców gminy
  - Aktywizacja bezrobotnych
  - Cykle szkoleń dla bezrobotnych, spotkania motywujące, spotkania dla dzieci

**Wyniki Etapu II konsultacji dotyczących Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji**

Podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **ilości osób** mających wejść w skład przyszłego Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji:

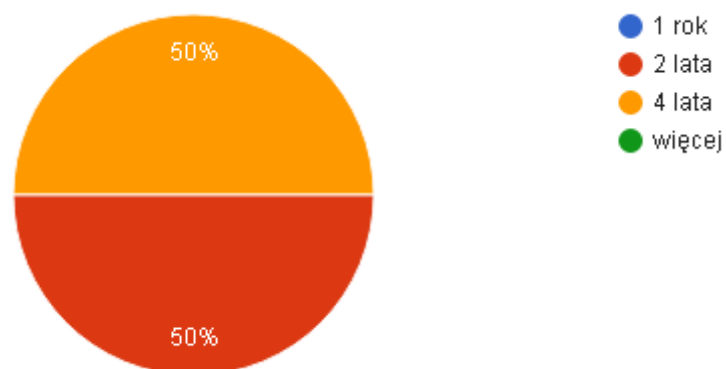
Wykres 2 Wyniki badań ankietowych – ilość osób mających wejść w skład ZRPR



Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **długości kadencji** członków Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji:

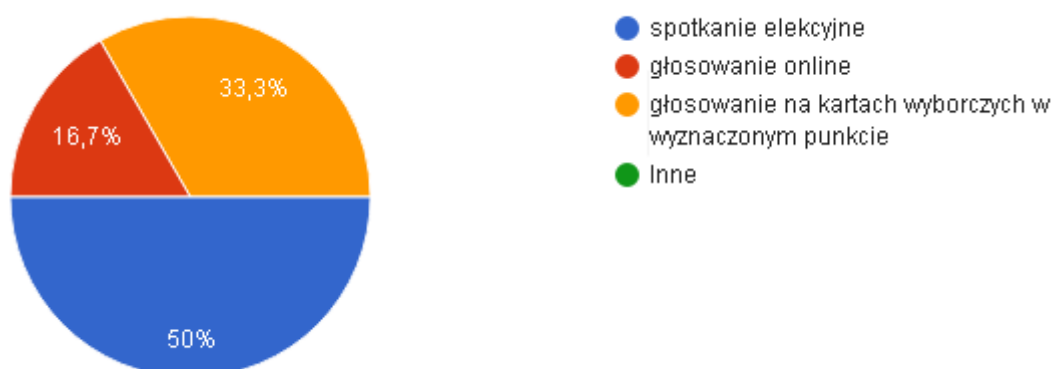
Wykres 3 Wyniki badań ankietowych – długość kadencji członków ZRPR



Źródło: Opracowanie własne

Wykres przedstawiający podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **sposobu powoływania** członków Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:

Wykres 4 Wyniki badań ankietowych – sposób wyłaniania członków ZRPR

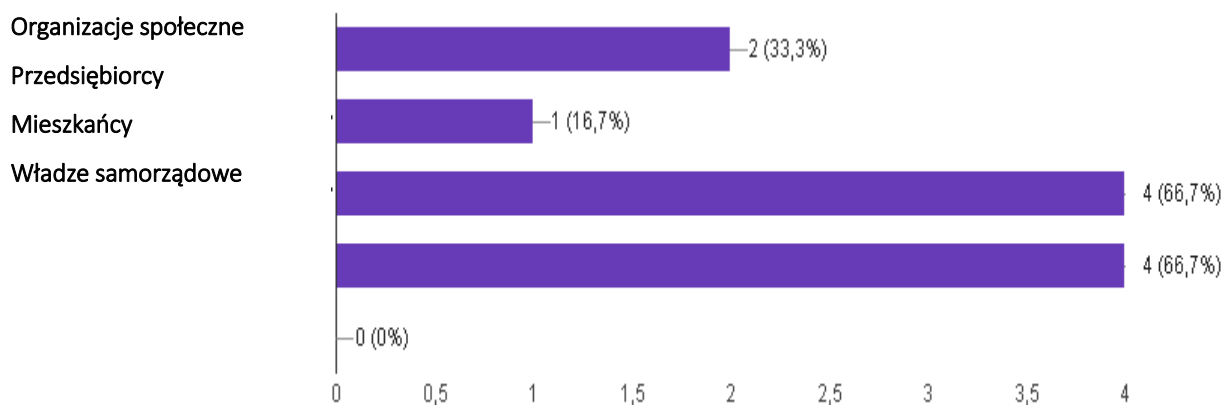


Źródło: Opracowanie własne

Wykres przedstawiający podsumowanie odpowiedzi na pytanie dotyczące **reprezentacji poszczególnych grupy społecznych**, które miałyby wejść w skład Zespołu ds. Reallizacji Programu Rewitalizacji:



Wykres 5 Wyniki badań ankietowych – grupy społeczne mające wejść w skład ZRPP



Źródło: Opracowanie własne

### Wyniki Etapu III konsultacji dotyczących zatwierdzenia przez społeczność lokalną całości opracowywanego Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023

1. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym obszarem zdegradowanym na terenie gminy, który obejmuje miejscowości: Czemlewo, Dąbrowa Chełmińska, Gzin i Rafa?” 100% ankietowanych udzieliło odpowiedzi - **TAK**.
2. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym obszarem rewitalizacji na terenie gminy?” 100% ankietowanych osób odpowiedziało – **TAK**.
3. Na pytanie „Czy Pani/Pan zgadza się z wyznaczonym celem głównym rewitalizacji: Ożywienie społeczne gminy Dąbrowa Chełmińska?” 100% ankietowanych udzieliło odpowiedzi – **TAK**.
4. Na pytania dotyczące zatwierdzenia projektów/przedsięwzięć zawartych w Programie Rewitalizacji, we wszystkich przypadkach 100% ankietowanych osób udzieliło odpowiedzi – **TAK**.

Bardzo istotnym elementem współpracy z lokalną społecznością, w odniesieniu do działań rewitalizacyjnych, jest także zaplanowany system monitoringu realizacji przedsięwzięć i projektów. W tym celu najpóźniej 2 miesiące po uchwaleniu niniejszego Programu Rewitalizacji, Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska powoła do życia Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji (ZRPP), którego skład i zasady funkcjonowania, również poddano konsultacjom społecznym. Udział w zespole zapewniony jest przedstawicielom różnych grup interesariuszy. Wybór kandydatów odbędzie się pod nadzorem władz gminnych, na specjalnym spotkaniu elekcyjnym. Kwestie dot. Zespołu Rewitalizacyjnego szczegółowo omówiono w rozdziale 13 niniejszego dokumentu.

## 12. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH PROJEKTÓW/ PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

---

W niniejszym rozdziale przedstawiono szacunkowe planowane poziomy wydatków związane z realizacją przedsięwzięć/projektów przewidzianych w Programie Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Zestawienie sporządzono formie tabelarycznej zgodnej z wzorem znajdującym się w Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 12 Projekty główne (podstawowe) – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt	Typ projektu	Przedsięwzięcie	Podmiot/y realizujący/e projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO WK-P	Poddziałanie SZOOP RPO	ZINTEGROWANE
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywatne			
									EFFR	EFS	Inne				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Miejscowości: Rafał i Czermlewo	Marzec 2019- marzec 2021	1.Szeroka aktywizacja mieszkańców obszarów rewitalizacji	S		Gmina Dąbrowa Chełmińska, GOKIS, GOPS	350 000,00 <sup>2</sup>	85	297 500,00		297 500,00	52 500,00		11.1		
Miejscowości: Rafał i Czermlewo	Wrzesień 2018- październik 2019	2.Cybernastolatek	S		Gmina Dąbrowa Chełmińska	252 136,20	94,92 %	239 336,20		239 336,20	12 800			10.1.2	

<sup>2</sup> Projekt realizowany w formule grantowej, składający się z 6 odrębnych etapów.

Miejscowości: Rafa i Czemplowo	styczeń 2019 – czerwiec 2020	3. Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności zatrudnienia	s		GOPS w Dąbrowie Chełmińskiej	200 000,00	85	170 000,00		170 000,00	30 000,00			9.2.1	
Miejscowość : Rafa	Od 01-01-2016 do 31-12-2018	4. Przebudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Rafa	PF, T		Gmina Dąbrowa Chełmińska	153 000,00	85	130 050,00	130 050,00		22 950,00		11.1		2 oraz 3
Miejscowości Czemplowo,	Od 01-01-2016 do 31-12-2018	5. Zmiana sposobu użytkowania części budynku byłej szkoły podstawowej na świetlicę wiejską wraz z jej przebudową w miejscowości Czemplowo	PF, T		Gmina Dąbrowa Chełmińska	1 082 000	85	919 700,00	919 700,00		162 300		7.1		2 oraz 3

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcie rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<b>Miejscowości: Rafa i Czemlewo</b>	1	Społeczny	Utworzenie klubu seniora	80 000,00	<b>Wkład własny : 70 000,00</b>			10 000,00

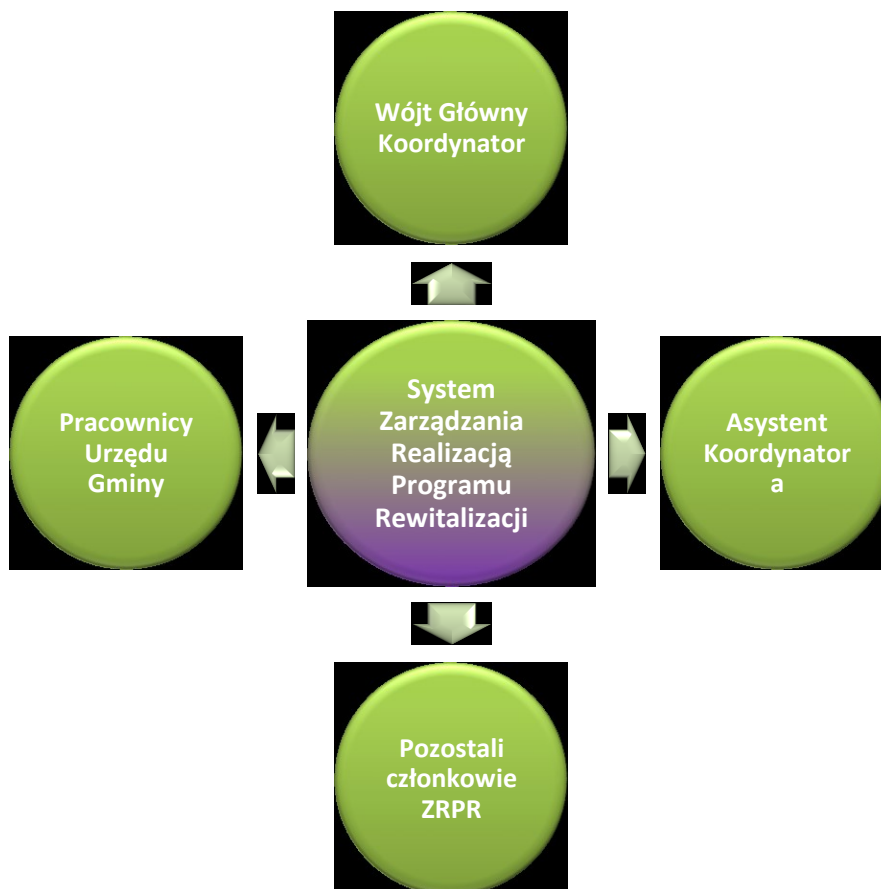
\*S - społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny

## 13. SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

W celu rzetelnego opracowywania, a następnie sprawnej realizacji Programu Rewitalizacji, a także mając na uwadze złożoność powyższych procesów, wymagających skoordynowanych działań logistycznych, władze gminy Dąbrowa Chełmińska przygotowały stosowne narzędzia zarządzania i kontroli nad PR.

W tym celu na początkowych etapach tworzenia Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023, powołano do życia Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR). Koordynatorem zespołu był Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska, który zarządzał, monitorował oraz korygował na bieżąco działanie zespołu.

Diagram 7 Zespół ds. Opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR)



Źródło: Opracowanie własne

Z chwilą uchwalenia Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023 Zespół ds. Opracowywania Programu Rewitalizacji zostanie rozwiązany, a w jego miejsce zostanie powołany Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji. Głównym koordynatorem powstałego zespołu będzie Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska, który przejmie obowiązki związane z:

- ❖ monitoringiem stałym, koncentrującym się na nadzorowaniu wszelkich działań przyczyniających się do realizacji celów niniejszego dokumentu. Działalność ta obejmować będzie również nadzorowanie bieżących prac pozostałych członków zespołu. Nadzorowanie harmonogramu czasowego oraz finansowego określonego we wcześniejszych pracach nad Programem Rewitalizacji;
- ❖ raportowaniem, w oparciu o konieczność opracowywania sporządzania sprawozdania zawierającego informacje w zakresie wskaźników stanu kryzysowego (wraz z podaniem wartości aktualnej, wartości bazowej oraz wyjaśnieniem w przypadku, gdy analizowane wskaźniki stanu kryzysowego będą wskazywały na niską efektywność prowadzonych działań rewitalizacyjnych) co najmniej raz na 2 lata;
- ❖ koordynowaniem wszelkich prac wdrożeniowych związanych z realizacją przedsięwzięć opisanych w Programie Rewitalizacji;
- ❖ aktualizacją Programu Rewitalizacji w przypadku braku efektów związanych z realizacją przedsięwzięć, czy też zmieniającą się sytuacją na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska;
- ❖ organizacją przetargów mających na celu wyłonienie wykonawców przedsięwzięć infrastrukturalnych, związanych z realizacją PR;
- ❖ współpracą z beneficjentami Programu w celu utrzymania dialogu i zapewnienia partycypacji społecznej na etapie realizacji procesu rewitalizacji na obszarze gminy Dąbrowa Chełmińska.

Wsparciem dla Wójta Gminy będzie asystent w postaci pracownika Urzędu Gminy zajmujący stanowisko dotyczące pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej. Zakres jego obowiązków będzie obejmował min.:

- ❖ poszukiwanie danych niezbędnych do sporządzenia Sprawozdań oraz bieżącego monitoringu potwierdzających efekty realizacji Programu Rewitalizacji;
- ❖ udział w pracach związanych z konstruowaniem co najmniej raz na dwa lata sprawozdań oceniających stopień realizacji założeń Programu Rewitalizacji;
- ❖ wyłanianie podmiotów odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć zapisanych w niniejszym dokumencie;
- ❖ udział w spotkaniach partycypacyjnych z beneficjentami PR podczas jego realizacji.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji, zapewniające wyłanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli, zostaną określone w drodze

zarządzenia przez Wójta Gminy Dąbrowa Chełmińska, najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od uchwalenia PR. Przygotowanie wspomnianego zarządzenia poprzedzone zostało konsultacjami społecznymi, podczas których przeprowadzono badania ankietowe wśród mieszkańców dot. głównych zasad powoływania członków ZRPR, w tym propozycji grup społecznych, które miałyby być reprezentowane w ZRPR. Po wydaniu zarządzenia, poszczególni członkowie ZRPR zostaną powołani przez Wójta Gminy. W skład Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji mogą zostać powołani m.in.:

- Wójt - jako główny koordynator,
- Asystent koordynatora,
- Pracownicy Urzędu Gminy,
- reprezentanci organizacji społecznych (lokalnych stowarzyszeń, OSP, KGW, klubów sportowych),
- reprezentanci mieszkańców,
- reprezentacja sektora NGO (stowarzyszenie Zakole Kreatywności – Nasze Czemplewo”);
- reprezentanci lokalnych przedsiębiorców.

Wybór kandydatów pozostałych członków Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji zostanie poprzedzony zbieraniem kandydatur przez minimum 21 dni. Ogłoszenie dotyczące naboru zostanie zamieszczone na stronie internetowej gminy Dąbrowa Chełmińska oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej gminy. Wybór nastąpi w z góry określonym terminie, w miejscu do tego przeznaczonym, a kandydaci zostaną wybrani większością głosów na wyżej opisanym spotkaniu elekcyjnym.

Proces koordynacji zarządzaniem realizacją zostanie zapewniony dzięki spotkaniom informacyjnym organizowanym przez głównego koordynatora Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji, w terminach dogodnych dla wszystkich podmiotów współuczestniczących w procesie realizacji założeń Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Poza sprawozdaniami tworzonymi co najmniej raz na dwa lata, podmioty podległe głównemu koordynatorowi będą przedstawiać raporty z realizacji okresowej.

Ponadto w celu zapewnienia współdecydowania oraz aktywnego uczestnictwa, jak największej liczby ludności w działaniach rewitalizacyjnych, przez cały okres wdrażania Programu Rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska, prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem społeczeństwa o stanie zaawansowania realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie. Chcąc zagwarantować każdemu zainteresowanemu dostęp do aktualnych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy informowania i promocji: strona internetowa Urzędu Gminy w Dąbrowie Chełmińskiej, prasa lokalna, sprawozdania na zebraniach wiejskich,



a także spotkania członków ZRPR z lokalną społecznością oraz potencjalnymi beneficjentami działań rewitalizacyjnych.

## 14. SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY OTOCZENIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Dla sprawnego przeprowadzenia rewitalizacji, jako procesu złożonego, wymagającego precyzyjnej koordynacji poszczególnych działań logistycznych, niezbędne jest także opracowanie dobrze funkcjonującego systemu jego ewaluacji. Zgodnie z Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, monitoring jest kluczowym elementem w fazie realizacyjnej Programu Rewitalizacji. W niniejszym rozdziale zostanie omówiony proces kontrolujący oraz nadzorujący postępy prac, związanych z realizacją PR Gminy Dąbrowa Chełmińska.

Podmiotem odpowiedzialnym za przeprowadzenie monitoringu oraz ocenę realizacji PR będzie Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji (ZRPR), zapewniający kontrolę obywatelską nad PR, omówiony szerzej w rozdziale 13 niniejszego opracowania. W skład ZRPR wejdą przedstawiciele władz samorządowych gminy Dąbrowa Chełmińska wraz z wydelegowanym pracownikami Urzędu Gminy oraz wybrani podczas spotkania elekcyjnego przedstawiciele mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych i innymi podmiotów funkcjonujących na terenie gminy. Schemat działań dotyczących monitorowania realizacji Programu Rewitalizacji przedstawiono na schemacie zamieszczonym poniżej.

Diagram 8 Schemat działań dotyczących monitorowania realizacji Programu Rewitalizacji



Źródło: Opracowanie własne

ZRPR będzie stanowił forum współpracy i dialogu lokalnej społeczności z władzami samorządowymi w zakresie ewaluacji Programu Rewitalizacji w trakcie całego okresu jego realizacji (sprawozdanie – ocena – aktualizacja), a także pełnił funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta.

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji zostaną określone przez Wójta Gminy Dąbrowa Chełmińska w drodze zarządzenia najpóźniej w ciągu 2 miesięcy od uchwalenia PR, w oparciu m.in. o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Sposób wyłaniania członków ZPR - zgłoszeni kandydaci, spełniający ustalone wymagania, wybierani będą większością głosów na zapowiadzianym spotkaniu elekcyjnym (współdecydowanie).

Realizacja/wdrażanie PR i jego bieżące monitorowanie/ewaluacja będzie się odbywać minimum raz na 2 lata przy udziale interesariuszy z wszystkich grup (w tym osób/podmiotów, korzystających ze wsparcia/projektów w ramach PR, w sposób:

1. pośredni - poprzez opracowanie i opiniowanie przez ZRPR raportów z monitoringu/ewaluacji wdrażania PR i udział ZRPR w wypracowywaniu optymalnych przedsięwzięć naprawczych/usprawniających wdrażanie PR,
2. bezpośredni - poprzez:
  - aktywny udział w realizacji projektów w ramach PR,
  - udział w badaniach dotyczących wdrażania PR (badania ciągłe i badania okresowe).

Głównym celem monitoringu jest dbałość o efektywność przebiegu całości procesu z uwzględnieniem realizacji założonych celów. Dlatego proces monitoringu przebiegać będzie wieloetapowo, w podziale na kilka głównych kategorii. Na poniższym rysunku zaprezentowano dwie formy monitoringu, które zostaną wykorzystane w całym okresie realizacji Programu Rewitalizacji.

RYSUNEK 1. FORMY MONITORINGU PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY DĄBROWY  
CHEŁMIŃSKIEJ NA LATA 2016-2023



Źródło: Opracowanie własne

### **Podmiot odpowiedzialny za monitoring**

Do prac związanych z monitoringiem, zarówno finansowym, jaki i rzeczowym powołano Zespół do Spraw Realizacji Programu Rewitalizacji. Główną rolą tego zespołu, będzie tworzenie sprawozdań oraz dokonywanie cyklicznej oceny postępów realizacji i osiągnięcia wskaźników przez kolejne realizowane projekty.

### **Częstotliwość pomiarów**

Zgodnie z zapisami *Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*, Gmina Dąbrowa Chełmińska będzie dostarczała do Instytucji Zarządzającej Regionalny RPO sprawozdania w zakresie efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych w oparciu o aktualne dane dotyczące kryteriów stanu kryzysowego, na podstawie których wyodrębniono obszar rewitalizacji minimum raz na dwa lata. Poza tym Gmina będzie przedstawiać, kwartalnie sprawozdania z osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu określonych działań/poddziałań RPO WK-P w okresach kwartalnych.

### **Sposób pozyskiwania danych**

Dane wchodzące w skład sprawozdań tworzonych w ramach monitoringu rzeczowego oraz finansowego będą zbierane analogicznie do danych wykorzystanych w procesie delimitacji obszaru rewitalizacji. Dane monitoringu finansowego wchodzącego w skład sprawozdań co dwa lata, będą bazować na podstawie kosztorysów powykonawczych. Część obejmująca monitoring rzeczowy będzie opierać się na danych ze stron Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowie Chełmińskiej oraz Urzędu Gminy Dąbrowa Chełmińska.

### **Sprawozdawczość**

Podstawą monitoringu będą sprawozdania tworzone przez Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska. Będą one bazować na analizie realizacji założeń finansowych określonych dokładnie w rozdziale 12. *Szacunkowe ramy finansowe*, oraz realizacji założeń rzeczowych polegających na badaniu mierników sytuacji kryzysowych wykorzystanych w procesie delimitacji i wskaźnikach opisanych w rozdziale 8. *Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk*.

## Zmiany/aktualizacja Programu Rewitalizacji

Zmiana założeń Programu Rewitalizacji lub aktualizacja dokumentu, jest narzędziem wspomagającym twórców Programu, oraz jego beneficjentów w celu zrealizowania założeń dokumentu. Wszelkie zmiany/aktualizacje będą następowały po ocenie sprawozdań przygotowywanych co dwa lata. Decyzja dotycząca aktualizacji programu zostanie podjęta przez członków Zespołu ds. Realizacji Programu Realizacji, gdy:

- taką decyzję podejmie Wójt Gminy Dąbrowa Chełmińska – główny koordynator;
- decyzja zostanie podjęta przez 2/3 członków Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji;
- min. 250 przedstawicieli obszaru rewitalizacji wyjdzie z inicjatywą dotyczącą aktualizacji Programu Rewitalizacji.

**Tabela 17.** Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji.

L.p.	Wskaźnik	Wartość w roku bazowym	Wartość w roku docelowym
<b>Monitoring realizacji celów programu</b>			
1.	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Rafa	6,98%	5,81%
2	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Czemplewo	8,79%	7,69%
3.	Udział gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie miejscowości Czemplewo	11,33%	10,00
4.	Udział gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na terenie miejscowości Rafa	29,84%	25,00%
5.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Czemplewo	4,39	4,8
6.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie miejscowości Rafa	2,33	2,5
7	Średni wynik placówki oświatowej w stosunku do średniej wojewódzkiej <sup>3</sup>	Poniżej średniej	Powyżej średniej

<sup>3</sup> Ze względu na wprowadzone zmiany w systemie oświaty, dotychczasowe egzaminy szóstoklasisty nie będą kontynuowane. Mimo, że użyto wskaźnika uwzględniającego wyniki egzaminy po zakończeniu nauki w

Monitoring rzeczowo-finansowy			
7.	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	0	140
8.	Wsparcie obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją	0	2
9.	Wzrost liczby osób korzystający z obiektów infrastruktury rekreacyjnej	0	140
10.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w projekcie	0	70
11.	Liczba osób biorących udział w animacji społecznej w ramach projektu	0	140
12.	Liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem	0	140
13.	Liczba dzieci zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w grantach	0	25
14.	Liczba uczniów objętych wsparciem oraz liczbą uczniów, którzy nabyli kluczowe kompetencje po opuszczeniu programu	0	94
15.	Liczba szkół objętych wsparciem oraz liczba szkół wykorzystujących narzędzia TIK	0	2
16.	Liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych objętych wsparciem oraz liczba uczniów z którymi przeprowadzono zajęcia indywidualne	0	7

Źródło: Opracowanie własne.

## 15. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

W trakcie trwania prac nad Programem Rewitalizacji władze gminy Dąbrowa Chełmińska wystąpiły do odpowiednich instytucji w sprawie uzyskania decyzji o konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz

szkołach podstawowych z lat 2013-2015, analiza wskaźników realizacji założeń Programu Rewitalizacji polegać będzie na analizie wyników średnich dla szkół w Dąbrowie Chełmińskiej oraz w Czarzu, planowanych egzaminów końcowych w Szkołach Podstawowych.

o ocenach oddziaływania na środowisko, określającymi jakie dokumenty wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko; Dz. U. 2016 poz. 353.)

W piśmie z dnia 13 stycznia 2017 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wydał decyzję (WOO.410.41.2017.SŻ), stwierdzającą brak konieczności sporządzenia SOOŚ na obecnym etapie realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na lata 2016-2023. Spójna w charakterze decyzja została wydana przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy w piśmie z dnia 13.04.2016r. (znak: NNZ.9022.1.184.2016).



## SPIS TABEL

---

<b>Tabela 1.</b> Spójność Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na 2016-2023 z założeniami dokumentów wojewódzkich i regionalnych.....	10
<b>Tabela 1.</b> Spójność Programu Rewitalizacji Gminy Dąbrowa Chełmińska na 2016-2023 z założeniami dokumentów wojewódzkich i regionalnych. ....	10
<b>Tabela 2.</b> Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	18
<b>Tabela 3.</b> Analiza SWOT dla gminy Dąbrowa Chełmińska.....	21
Tabela 4. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze .....	40
Tabela 5. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.....	40
Tabela 6. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze .....	40
Tabela 7. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze .....	40
<b>Tabela 8.</b> Analiza wskaźnikowa występowania negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz gospodarczych na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	40
<b>Tabela 9.</b> Analiza bezrobocia na obszarze rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	42
<b>Tabela 10.</b> Analiza poziomu korzystania z usług pomocy społecznej na terenie gminy. ....	43
<b>Tabela 11.</b> Poziom przestępczości na terenie obszaru rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	44
<b>Tabela 12.</b> Zestawienie średnich wyników sprawdzianu szóstoklasistów osiągniętych przez uczniów okręgu szkoły z obszaru rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	45
<b>Tabela 13.</b> Wskaźnik podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru rewitalizacyjnego gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	47
<b>Tabela 14.</b> Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji.....	54
<b>Tabela 15.</b> Projekty/przedsięwzięcia główne (podstawowe).....	57
<b>Tabela 14.</b> Wskaźniki realizacji celu głównego Programu Rewitalizacji.....	94

## SPIS WYKRESÓW

---

<b>Wykres 1.</b> Stan kryzysowy jako koncentracja występowania negatywnych zjawisk społecznych. ....	5
<b>Wykres 2.</b> Cechy właściwie opracowanego Programu rewitalizacji. ....	6
<b>Wykres 3.</b> Liczba mieszkańców gminy Dąbrowa Chełmińska w poszczególnych grupach wiekowych. ....	19
<b>Wykres 4.</b> Uproszczony sposób wyznaczania obszaru zdegradowanego. ....	40
<b>Wykres 5.</b> Uproszczony sposób wyznaczania obszaru rewitalizacji.....	40
<b>Wykres 6.</b> Cel główny rewitalizacji gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	53

## SPIS MAP

---

<b>Mapa 1.</b> Położenie gminy Dąbrowa Chełmińska na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu bydgoskiego.....	16
<b>Mapa 2.</b> Podział terenu Gminy Dąbrowa Chełmińska na potrzeby wyboru wskaźników delimitacji. ....	40
<b>Mapa 3.</b> Obszar zdegradowany na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	40
<b>Mapa 4.</b> Obszar rewitalizacji na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska.....	40
<b>Mapa 5.</b> Obwody szkole w gminie Dąbrowa Chełmińska.....	45
<b>Mapa 6.</b> Rezerwy przyrody na terenie gminy Dąbrowa Chełmińska. ....	47
<b>Mapa 7.</b> Stężenie pyłów PM10 oraz PM2,5 w powietrzu dla województwa kujawsko-pomorskiego.....	47

## SPIS ZDJĘĆ

---

*Zdjęcie 1 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego*

*Zdjęcie 2 Zajęcia warsztatowe, które odbyły się podczas spotkania konsultacyjnego*